

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YOLSUZLUĞUN ÖNLENMESİNDE DENETİMİN ROLÜ VE
ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kendal ÖZKALKAN

**Muhasebe ve Finans Yönetimi Anabilim Dalı
Muhasebe ve Denetimi Bilim Dalı**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr.Üyesi. Esin Nesrin CAN

Kasım,2018

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YOLSUZLUĞUN ÖNLENMESİNDE DENETİMİN ROLÜ VE
ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Kendal ÖZKALKAN
(Y1612.070042)**

**Muhasebe ve Finans Yönetimi Anabilim Dalı
Muhasebe ve Denetimi Bilim Dalı**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr.Üyesi. Esin Nesrin CAN

Kasım,2018

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz Muhasebe ve Finans Yönetimi Anabilim Dalı Muhasebe ve Denetimi Yüksek Lisans Programı **Y1612.070042** numaralı öğrencisi **Kendal ÖZKALKAN**'ın "YOLSUZLUĞUN ÖNLENMESİNDE DENETİMİN ROLÜ VE ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 08.11.2018 tarih ve 2018/29 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 29.11.2018 tarihinde kabul edilmiştir.

	<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi	Esin Nesrin CAN	İstanbul Aydın Üniversitesi	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Beyhan Hilal YASLIDAĞ	İstanbul Aydın Üniversitesi	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Levent POLAT	Işık Üniversitesi	

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Yolsuzluğun Önlenmesinde Denetimin Rolü ve Etkinliğinin Artırılması” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (29/11/2018)

Kendal ÖZKALKAN

ÖNSÖZ

Bu çalışmada desteklerini esirgemeyen tüm hocalarım,annem yasemin özkalkan ve aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Saygılarımla

Aralık, 2018

Kendal ÖZKALKAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ	1
2. YOLSUZLUK KAVRAMI, YOLSUZLUĞUN ORTAYA ÇIKIŞI VE ÜLKEMİZDE YOLSUZLUK.....	2
2.1 Hukuk ve Adalet Kavramları	2
2.2 Yolsuzluk Kavramı	3
2.3 Dünyada ve Türkiye’de Yolsuzluğun Tarihçesi.....	4
2.4 Yolsuzluğun Türleri	7
2.5 Yolsuzluğun Nedenleri.....	9
2.5.1 Ekonomik nedenler	9
2.5.2 Hukuksal nedenler.....	10
2.5.3 Yönetimsel nedenler.....	11
2.6 Yolsuzlukla Mücadele Eden Uluslararası Örgütler.....	11
2.7 Türkiye’de Yolsuzluk Algısı.....	13
3. DENETİM KAVRAMI VE KAPSAMI	15
3.1 Denetim Kavramı	15
3.2 Denetim Türleri	16
3.2.1 Denetçinin statüsüne göre denetim türleri	16
3.2.1.1 Bağımsız denetim.....	16
3.2.1.2 İç denetim.....	16
3.2.1.3 Kamu denetimi	17
3.2.2 Amaçlarına göre denetim türleri	18
3.2.2.1 Finansal tabloların denetimi.....	18
3.2.2.2 Uygunluk denetimi.....	18
3.2.2.3 Faaliyet denetimi.....	18
3.3 Denetimin İlkeleri	18
3.3.1 Bağımsızlık	19
3.3.2 Dürüstlük ve tarafsızlık.....	19
3.3.3 Mesleki yeterlilik, özen ve titizlik.....	20
3.3.4 Gizlilik ve mesleki sırların saklanması	20
3.3.5 Mesleğe uygun davranış.....	20
3.4 Denetimin Önemi	21
3.5 Türkiye’de Yolsuzlukla Mücadelede Denetim ve Denetleyici Kurumlar Açısından Mevcut Durum	22

4. YOLSUZLUĞUN ÖNLENMESİNDE BAĞIMSIZ DENETİMİN ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI	25
4.1 Araştırmanın Amacı	25
4.2 Araştırmanın Yöntemi	25
4.2.1 Araştırma modeli	25
4.2.2 Çalışma grubu	26
4.2.3 Yarı yapılandırılmış görüşme	26
4.3 Araştırmanın Kısıtlılıkları	28
4.4 Bulgular	28
4.4.1 Denetim periyodları hakkındaki bulgular	28
4.4.2 Denetmenlerin karşılaştıkları yolsuzluk türleri hakkındaki bulgular	29
4.4.3 Bağımsız kuruluşların denetim açısından önemi hakkında bulgular	29
4.4.4 Denetimin işletmeye katkıları hakkındaki bulgular	30
4.4.5 Denetimin bağımsızlaşmasının yolsuzluk üzerindeki etkisi hakkındaki bulgular	31
4.4.6 Tespit edilen yolsuzluklar hakkındaki bulgular	31
4.4.7 Yolsuzluğun önlenmesinde denetim önemi hakkındaki bulgular	32
4.4.8 Denetimin etkinliğinin artırılması hakkındaki bulgular?	33
4.4.9 Yolsuzluğun önlenmesinde kurumların yapması gerekenler hakkındaki bulgular	34
4.5 Verilerin Analizi	34
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	39
KAYNAKLAR	41
EKLER	43
ÖZGEÇMİŞ	56

KISALTMALAR

IMF	:Uluslararası Para Fonu
MASAK	:Mali Suçları Araştırma Kurumu
OECD	:Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
TESEV	:Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 3.1: Çalışma Grubu Tablosu.....	26

YOLSUZLUĞUN ÖNLENMESİNDE DENETİMİN ROLÜ VE ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI

ÖZET

Yolsuzluk kavramı dünyanın hemen her ülkesinde ortaya çıkan toplumsal bir sorundur. Bu çalışmanın temel amacı denetim faktörünün yolsuzluğun önlenmesi üzerindeki etkisini araştırmak ve denetim faktörünün yolsuzlukların çözümü adına etkinliğini artıran unsurları ortaya çıkarmaktır. Yolsuzluğun verdiği ekonomik ve toplumsal zararların önüne geçmek toplumun ve devletin tüm organlarınca yapılacak çalışmalar ile minimum seviyeye indirilebilmektedir. “Bağımsız denetim ve denetimin tüm unsurları bu sorununun çözümünde nasıl bir rol oynamaktadır ve bu rol nasıl artırılabilir” sorusunun cevabı bu çalışma ile ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Denetim, Yolsuzluk, Bağımsız Denetim*

INCREASING THE ROLE OF ACTIVITY AND EFFECTIVENESS IN PREVENTING AN IRREGULARITY

ABSTRACT

The concept of corruption is a social problem that arises in almost every country of the world. The main purpose of this study is to investigate the effect of the control factor on the prevention of corruption and to reveal elements of the control factor that increase the effectiveness of the corruption in the name of solution. Preventing economic and social damage caused by corruption can be reduced to the minimum level by the work to be done by all the organs of the society and the state. The answer to this question is how all elements of independent audit and control play a role in the solution of this problem and how this role can be improved.

Keywords:*Audit, Corruption, IndependentAudit*

1. GİRİŞ

Yolsuzluk literatürde pek çok tanımı olan geniş bir kavramı ifade etmektedir. Yolsuzluk hukuk dışı bir kavramdır ve çoğu zaman çıkar amacı için kullanılmaktadır. Bir tanıma göre yolsuzluk; “maddesel kazanç ya da parasal olmayan özel amaçlara yönelik olarak kamusal yetkinin yasa dışı kullanımını içeren eylem ve davranışların tümü” olarak açıklanmaktadır. Yolsuzluğun ortaya çıkması görevin kötüye kullanması ile gerçekleşmektedir. Ancak bu çıkarın karşılıklı olduğu durumlarda bulunmakta bu durumda iki tarafta yolsuzluk yapmış olarak değerlendirilmektedir.

Denetim kavramı günümüzde sıklıkla gündeme gelen son derece önemli bir kavramı ifade etmektedir. En genel anlamı ile denetim ekonomik eylemler ve olaylar hakkındaki iddiaları dikkate alarak; bu iddialar ile oluşturulan ölçütlerin arasındaki benzerliklerin derecesini belirlemek amacıyla tarafsız bir kanıt toplama, değerlendirme ve ortaya çıkan sonuçları ilgililere iletmekten oluşan sistematik bir süreçtir. Yolsuzluk ve Denetim kavramlarına teorik olarak bir birinin zıt kavramları demek mümkündür. Yolsuzluk günümüzde hala devam eden, gerek devlet kurumları gerek özel işletmeler için zarar verici bir kavramdır. Yanı sıra toplum vicdanını rahatsız etmektedir.

Bu çalışmanın birinci ve ikinci bölümü kavramsal bölümlerden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde yolsuzluk kavramına detaylı olarak yer verilmiş, yolsuzluk türleri ve ülkemizdeki yolsuzluk algısı araştırılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise denetim kavramına yer verilerek denetim türleri ve ilkelerine değinilmiştir. Çalışmanın son bölümü olan üçüncü bölümünde ise bir mülakat gerçekleştirilerek alanında uzman denetmenler ile görüşülmüş, onlara önceden hazırlanan sorular yöneltilmiştir. Verilen cevaplar analiz edilerek sonuç bölümü ile çalışma sonlandırılmıştır.

2. YOLSUZLUK KAVRAMI, YOLSUZLUĞUN ORTAYA ÇIKIŞI VE ÜLKEMİZDE YOLSUZLUK

2.1 Hukuk ve Adalet Kavramları

Çalışmanın ana temasını oluşturan yolsuzluk kavramını ve bu kavrama bağlı konuları incelemeyden önce konu ile direkt bağlantısı bulunan Hukuk ve Adalet kavramlarına değinmek son derece faydalı olacaktır. Hukuk, '*bir toplumda kişiler arasındaki ilişkileri düzenleyen ve devlet gücü ile uyulması zorunlu hâle getirilmiş olan kurallar bütünüdür. Amaç yönünden hukukun, toplumun genel yararını veya bireylerin ve toplumun ortak iyiliğini sağlamak amacı ile konulan ve kamu gücü ile desteklenen kuralların bütünüdür*' olarak tanımlanmaktadır (Megep, 2008:4).

Dolayısıyla hukuk kişilerin birbirleri ile ve kişilerin devlet ile olan ilişkilerini düzenlemektedir. Hukuk kuralları olmadan ve bu kurallara uyulmadan düzenli bir yaşam ve o yaşamda kendine yer bulan sağlıklı bireyler ve bu bağlamda sağlıklı bir toplum yapısını sağlamak oldukça zor görünmektedir. Yolsuzluk ve benzeri hukuka aykırı durumlar bu düzeni sarsan ve hukuk kurallarına aykırı hareket edilerek karşımıza çıkan olgulardır.

Adalet kavramı ise literatürde, '*doğrudan ayrılmama, haktan yana olma, hakkı yerine getirme ve hakkı gözetme anlamındadır*'(Balcı, 2017:8). Söz konusu anlamı ile adalet herkesin eşit düzeyde olduğu bir yapıyı temsil etmekte, herkese verilen haklar bütünü ve bu hakların korunması olarak görölmektedir. Dolayısıyla adaleti gözetken kurallar bütünü olarak hukuk günümüzde devletin ve toplumun faydasına çalışan, toplumsal yapıyı düzenleyen son derece önemli bir kavramdır. Hukuk ve Adalet kavramları olmadan bir ülkenin ya da toplumun yaşamını sürdürebilmesi son derece olanaksız görünmektedir.

Çalışmanın devamında yolsuzluk ve yolsuzluğun önlenmesi için denetim faktörü incelenirken hukuk ve adalet hakkında Aristoteles'in sözünü dikkat çekmek gerekmektedir. –*Hukuk ve Adalet, Toplumun ve devletin temelidir.*

2.2 Yolsuzluk Kavramı

Yolsuzluk literatürde pek çok tanımı olan geniş bir kavramı ifade etmektedir. Yolsuzluk hukuk dışı bir kavramdır ve çoğu zaman çıkar amacı için kullanılmaktadır. Bir tanıma göre yolsuzluk; *“maddesel kazanç ya da parasal olmayan özel amaçlara yönelik olarak kamusal yetkinin yasa dışı kullanımını içeren eylem ve davranışların tümü”* olarak açıklanmaktadır. Burada açıklanan maddesel kazanç genellikle rüşvet ve para alımı, özel amaçlar ise adam kayırma yani kayırmacılık olarak meydana gelmektedir. Yolsuzluk özel ya da kamu kuruluşlarında meydana gelmekle birlikte sıklıkla kamu kuruluşlarında meydana gelmektedir (Berkman, 1983:10).

Uluslararası literatür incelendiğinde yolsuzluğun Avrupa Konseyi Yolsuzlukla Mücadele Özel Hukuk Sözleşmesinin 2’nci maddesinde bulunan tanımı ise; *“...doğrudan doğruya ya da dolaylı yollardan rüşvet ve yasadışı bir menfaat temin eden kişinin yürüttüğü görevlerin veya gerekli davranışların yasalara uygun bir şekilde yerine getirilmesinde sapmalara yol açan rüşvet veya başka her türlü yasadışı menfaatin talep edilmesi, teklif edilmesi, verilmesi ya da kabul edilmesi”* olarak açıklanmaktadır (Tarhan ve Gençkaya, 2006:22).

Dolayısıyla bu tanımlardan yola çıkarak başlıca birkaç madde yolsuzluğu meydana getiren temel faktörleri arasındadır. Bunlardan ilki çıkar amacı sağlamaktır. Bu çıkar kimi zaman para ve mal alımı kimi zaman da nepotizm olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yolsuzluğun ortaya çıkması görevin kötüye kullanması ile gerçekleşmektedir. Ancak bu çıkarın karşılıklı olduğu durumlarda bulunmakta bu durumda iki tarafta yolsuzluk yapmış olarak değerlendirilmektedir. Yolsuzluğun bir diğer ana özelliği ise hukuka aykırı olmasıdır. Alınan rüşvet ve diğer hiçbir teşvikin hukuki bir alt yapıya oturtulması mümkün değildir. Yanı sıra yolsuzluk çoğu zaman gizli olarak gerçekleştirilmekte ve taraflar arasında saklanmaktadır.

Yolsuzluk dünyanın her yerinde karşımıza çıkan ve toplumsal bir sorunu ifade eden olumsuz bir kavramdır. Ancak yolsuzluk sıklıkla az gelişmiş ve gelişmemiş toplumlarda ortaya çıkmaktadır. Bu toplumların modern toplumsal yapıya hızlı geçişleri, siyasi ve idari yapılarını sağlam bir temele oturtamamış

olmaları yolsuzlukların sıklıkla yaşanmasına neden olabilmektedir (Gönülaçar, 2012:41).

Yolsuzluk kamu ve özel sektörde meydana gelmekte ve karşılıklı iki tarafın gerçekleştirdiği bir olgudur. Dolayısıyla yolsuzluk tek taraflı değil iki taraflı bir gayri hukuki durumdur. Bu taraflardan biri yetkili diğeri ise teşvikçidir. Bu durumda yetkilinin yetkilerini yani görevini kötüye kullandığı ve bundan menfaat elde ettiği, teşvikçinin de menfaatleri doğrultusunda yetkiliyi görevini kötüye kullanması konusunda teşvik ettiği görülmektedir. Bu durumda iki tarafında yaptığı eylem yolsuzluğu ifade etmektedir (Huntington, 1968:59)

2.3 Dünyada ve Türkiye’de Yolsuzluğun Tarihçesi

Yolsuzluk kavramı günümüzdeki tanımı ile olumsuz bir olguyu ifade etmekte, görevi kötüye kullanma ve çıkar amacı elde etmek için hukuk kurallarının ihlal edilmesini içermektedir. Ancak yapılan araştırmalar neticesinde eski dönemlerde bazı toplumların, bugün yolsuzluk olarak değerlendirdiğimiz rüşvet, bahşiş ve adam kayırma gibi yolsuzluk unsurlarının günümüzdeki gibi olumsuz olarak nitelendirilmediği, aksine toplum tarafından anlayışla karşılanan ve bürokratik işlemler için gerekli olan kavramlar olduğu görülmektedir (Ağca, 2008:6)

Ancak bu durum her toplum için geçerli olmamakla birlikte, yolsuzluk bilinen en eski uygarlıklardan biri olan Sümer uygarlığı yazılı tabletlerinde yolsuzluk kavramına rastlanmakta ve yolsuzluğun olumsuz bir şey olduğu görülmektedir. Sümerler rüşveti suç olarak görmekte ve bu suçu işleyen insanları cezalandırmaktadır. Bu durum çok erken devirlerde, 3. Ur Sülalesi zamanından kalan belgelerde açıklanmaktadır. Dolayısıyla rüşvet ve yolsuzluk kavramları yazılı tarihin başına kadar giden oldukça eski kavramlardır (Mumcu, 2005:25).

Sümerler ile birlikte Mezopotamya uygarlıklarının pek çoğunun rüşvet kavramını bildikleri ve bu kavramı suç olarak gördükleri bilinmektedir. Bunlardan Asurlular ve Babillerin devlet memurlarını rüşvet suçundan cezalandırdıklarına bazı kaynaklarda rastlanmaktadır. Hammurabi Kanunu rüşveti, dolayısıyla yolsuzluğu suç olarak görerek hukuk kuralları çerçevesine sokan ilk kanundur (Mumcu, 2005:25).

Eski Yunanlıların uygarlığı günümüzün dünyasına şekil vermiş, felsefi temellerini atmış ve oldukça gelişmiş bir uygarlıktır. Bu uygarlıkta dahi rüşvetin sıklıkla kullanıldığı, devlet adamları arasında yaygın olduğu bilinmektedir (Kanmaz, 1999:7).

Ancak Yunanlar Atina Kanunlarında rüşveti oldukça açık şekilde tanımlayarak suç unsuru olarak görmüş ve rüşvet alıp verenleri şiddetle cezalandırmıştır. Söz konusu kanunda rüşvet için: *“Eğer bir Atinalı kanunlara aykırılığa sevk etmek ve sevk edilmek için başkasına hediye verirse, topluluğu zarara sevk edeceği için, halkın laneti üzerine olsun ve hep yapıla geldiği gibi, kendisi, çocukları ve malları şerefsizlendirilsin”* hükmü yer almaktadır (Kanmaz, 1999:7)

Görüldüğü üzere eski çağlardan günümüze kadar yolsuzluk çoğu uygarlık ve ülke tarafından suç sayılmış ve bu konuda kanuni düzeyde çalışmalar yapılmıştır. Ancak yolsuzluğun günümüzdeki mana ile değerlendirilmesi, bu konuda geniş çaplı araştırmalar yapılması, hatta ülkeler çapında operasyonlar ile çözümlenmeye çalışılan bir toplumsal sorun olduğu düşüncesi küreselleşme sürecine paralel olarak başlamaktadır.

Bu süreç ile yolsuzluk sadece bir ülkenin değil tüm ülkelerin ortak sorunu olarak görülmeye başlanmıştır. Dolayısıyla küreselleşme ekonomik ve siyasi boyutlarıyla yolsuzluk kavramına son derece odaklanmış ve yolsuzluğu azaltmak için bir savaş başlatılmıştır (Ağca, 2008:11)

1960 yılı yolsuzluğun teorik ve iktisadi olarak araştırıldığı dönüm noktalarının başında gelmektedir. Ancak tüm çalışmalara rağmen içinde bulunulan iktisadi ve ekonomik gelişmeler ülkelerin hızlı gelişmesi, piyasanın ve ekonomik faaliyetlerin artması yolsuzluğunda ivmelenerek artmasına olanak tanımıştır. Yine bu dönem soğuk savaşın yaşandığı ve ülkelerin ihtiyatlı davrandığı dönemlerdir. Dolayısıyla bu çalışmaların uygulamaya konulması 1995 yılını bulmaktadır (Özçelik, 2006:97)

Söz konusu dönem ile birlikte yolsuzluğun ivmelenerek artması uluslararası kuruluşların yolsuzluk ile mücadele etmek için çalışmalar yapmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu kuruluşlar başta IMF, Dünya Bankası, OECD, Avrupa Konseyi, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği'dir. Sonraki dönemlerde yolsuzlukla mücadele için pek çok çalışma yapılmış ve bu konuda uluslararası

örgütler ve yerel örgütler birlikte çalışarak yolsuzluk sorununu çözmek için ortak çalışmalar yapmıştır (Ağca, 2008:12).

Tüm bunlara rağmen yolsuzluk hala günümüzde büyük bir toplumsal sorundur ve tamamen çözümlenmesi oldukça zordur. Bu sorunun çözümüne ve azaltılmasına yönelik çalışmalar hızla devam etmektedir (Ağca, 2008:12)

Türkiye’de yolsuzluk tarihi incelendiğinde öncelikle kültürel mirasçısı olduğumuz Osmanlı İmparatorluğuna bakmak oldukça faydalı olacaktır. Osmanlı devlet otoritesinin oldukça güçlü olduğu ve bu otoritenin devletin her kurumunda son derece etkin uygulandığı bir devlet yapısını içermektedir. Söz konusu yapı 17. Yüzyıla kadar etkin şekilde kullanılmıştır fakat sonraki dönemlerde bu otoritenin kurumsal alanda azaldığı görülmektedir (Cem, 1989:99).

Dolayısıyla 17. Yüzyılda devlet otoritesinin kurumlar üzerinde zayıfladığı ve rüşvet gibi yolsuzluk kavramlarının karşımıza çıktığı görülmektedir. Rüşvet kavramını Osmanlı imparatorluğunda meşrulaştıran kişi ise Şemsi Paşa’dır. Şemsi Paşa “padişaha verilen dilekçeleri yüklü rüşvetler karşılığında almaya ve aldığı rüşvetlerin bir bölümünü de padişaha vermeye, böylece bir komisyoncu gibi çalışmaya başlamıştır”. Bu bağlamda Osmanlı yolsuzluk kavramını kurumsallaştırmış ve yolsuzluğu olumlu bir öge olarak barındırmıştır (Mumcu, 1985)

Sonraki dönemde pek çok devlet adamı Osmanlıda rüşveti meşrulaştırmış ve rüşveti teşvik etmiştir. İkinci Mahmut döneminde ise rüşvet adına oldukça sert kanunlar getirilmiş ve rüşvetin ortadan kaldırılması için gerekli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Tanzimat Fermanı ile rüşveti önlemeye ilişkin etkili tedbirler de öngörülmüş, Ferman yayımlandıktan bir yıl sonra, 1840 yılında yürürlüğe giren Ceza Kanunnamesinin beşinci faslında rüşvet suçu geniş şekilde düzenlenmiştir (Mumcu, 1985).

Cumhuriyetin ardından ise yolsuzluk konusunda kanunlarla sabit ciddi cezalar getirilmiş yolsuzluk yapanın makamına ve mevkiine bakılmaksızın bu kişiler cezalandırılmıştır. Buna en büyük örneklerden biri ise tek partili dönemde bir bakanın yolsuzluk suçu ile tutuklanması ve görevinden alınarak

cezalandırılmasıdır. Dolayısıyla Cumhuriyet dönemi yolsuzlukla mücadelede oldukça ciddi bir kararlı yapının ibaresidir (Tarhan ve Gençkaya, 2006:38)

Tek partili dönemin ardından 1960'ların ikinci yarısından sonra ülke büyük bir siyasallaşma sürecine girmiş bu dönemde yolsuzluğa yeni kavramlar katılmıştır. Bunlar nepotizm, kayırmacılık kavramlarıdır. Dolayısıyla bu dönem yolsuzlukların oldukça ivmelenerak arttığı bir dönemdir. Söz konusu dönemde aile bağları ile siyasallaşan ülke siyasal yolsuzluklar ile çalkalanmış, mobilya yolsuzlukları, hayali ihracat gibi kavramlar ülkenin gündemini aylarca meşgul etmiştir (Tarhan ve Gençkaya, 2006:38).

2.4 Yolsuzluğun Türleri

Yolsuzluk daha önce açıklandığı üzere iki tarafında karşılıklı çıkar elde ettiği bir kanunsuz durumu ifade etmektedir. Bu durumda akla ilk gelen yolsuzluk türü rüşvet olarak düşünülmektedir. Çünkü rüşvet hem verenin kişisel çıkar elde ettiği hem de alanın kar sağladığı bir kavramı ifade etmektedir. Ancak yolsuzluk sınıflandırması yapılırken çok boyutlu düşünmek ve bu durumu çok yönlü olarak ele almak daha doğru olacaktır. Yolsuzluğu yalnızca rüşvet kavramına indirgemek konuyu oldukça kısıtlı ve dar bir alana sıkıştırıp yolsuzluğun olumsuz yönlerini de bu doğrultuda tam olarak anlamamızı güçleştirecektir (Berkman, 2009:22).

Dolayısıyla bir yolsuzluk sınıflandırması yapıldığında karşımıza: siyasal yolsuzluk, yönetsel yolsuzluk ve maddi çıkar sağlamaya yönelik yolsuzluklar çıkmaktadır. Maddi çıkar sağlamaya yönelik yolsuzluklar ise: rüşvet, rant, irtikap, kara para aklama, zimmet ve görevi kötüye kullanma gelmektedir (Berkman, 2009:22).

- *Siyasal Yolsuzluk:* Siyasal yolsuzluklar genellikle patronaj sistemine dayanmaktadır. Bu sistem iktidara gelen siyasal partinin üst kademelere kendi yandaşlarını yerleştirmeleri ile gerçekleşmektedir. Siyasal yolsuzluklarda dolaylı yoldan bir kar sağlanmaktadır (Berkman, 2009:22)
- *Yönetsel Yolsuzluk:* ‘‘Yönetsel işlemlere ilişkin kamu yetkisinin kamu yönetimi ya da siyasal uygulama sürecinde çıkar gözetilerek yasal düzenlemelere aykırı olarak kullanılmasıdır’’. Rüşvet, rant, irtikap, kara para aklama, görevi

kötüye kullanma gibi yolsuzluk türleri yönetsel yolsuzluğun birer uzantısı olarak karşımıza çıkmaktadır (Berkman, 2009:22).

- *Rüşvet*: Rüşvet gündelik hayatta en üst düzeyden en düşüğüne kadar pek çok kurum ve kuruluşta karşımıza çıkan oldukça yaygın bir yolsuzluk türüdür. Hatta belki de yolsuzluğun temel taşı olarak bile görülebilmektedir. *“rüşvet memur sayılan kimsenin vazifesine giren bir iş için kanunca verilmesi icap etmeyen bir para veya mal alması veya herhangi bir menfaat temin etmesi yahut para, mal veya menfaat hakkında taahhüt veya teminat kabul etmesi”* olarak tanımlanmaktadır(Hasdemir, 2008:36).
- *İrtikap*: Anlam olarak irtikap kamu da çalışan görevlinin kamu veya kendi çıkarını gözeterek karşısındaki kurum veya kişiyi zorlaması ya da imkanlarını kullanarak ikna etmesi yoluyla gerçekleşmektedir. Rüşvet çift taraflı bir çıkar amacı gözetirken irtikap rüşvete göre daha zorlayıcı ya da makam kullanılarak emri vaki sistemi ifade etmektedir (Aydınve Yılmaz 2014:63).
- *Zimmet*: Zimmet kendine emanet edilen mal ya da parayı kendi hesabına geçirme çalma, aşırma anlamına gelmektedir. Görevi sırasında tüm imkanlara sahip herhangi bir çalışan bunu gizlice yaparak işletmeyi ya da kurumu zarara uğratmakta, kişisel kar sağlamaktadır.
- *Dolandırıcılık*: Dolandırıcılık genellikle ekonomik değerler üzerinden karşıdaki kişiyi aldatma ve ekonomik değer elde etme anlamı taşımaktadır.
- *Kara Para Aklama*: Kara para aklamanın kanundaki tanımı şu şekilde yapılmaktadır: *“Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayri meşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır”* (Aydınve Yılmaz 2014:63).
- *Görevi Kötüye Kullanma*: *“Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan hâller dışında görevinin gereklerine aykırı hareket etmek”* görevi kötüye kullanma anlamına gelmektedir. Görevi kötüye kullanma en alt kademedeki çalışanlar için de geçerli olabileceği gibi üst yönetim ve devlet görevlileri tarafından da gerçekleştirilen bir yolsuzluk türü olarak karşımıza çıkmaktadır (Aydınve Yılmaz 2014:63).

- Tüm bunların dışında kayırmacılık, rant ve lobicilik gibi faaliyetler de yolsuzluk kapsamına girmektedir ancak bu tür yolsuzluk türlerinin genellikle yukarıda sayılanlar gibi bir cezai unsur bulunmamakla birlikte genellikle toplum tarafından kınanan ve hoş görülmeleyen yolsuzluk türleri arasında sayılmaktadır.

2.5 Yolsuzluğun Nedenleri

Yolsuzluk hem ekonomik hem de sosyal bir olgudur yanı sıra ahlak gibi insan davranışları ile de doğrudan ilgilidir. Ancak yolsuzluğu yalnızca insan davranışları ve ahlaki koşullar ile değerlendirmek oldukça kısıtlayıcı olacaktır. Ekonomik nedenler ülkenin içinde bulunduğu ekonomik boyutlarından, gelir dağılımına, yönetsel nedenler, denetim sorunları, etkileşim sorunlarına kadar geniş bir kapsamda olabilmektedir.

Dolayısıyla yolsuzluğun pek çok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenler oldukça karmaşık ve çözümlenmesi zor yapıda olabildiği gibi belirli başlıklar altında toplanmış ve üzerinde çalışılmış temel konular da bulunmaktadır. Bunlar başlıca ekonomik, yönetsel ve hukuksal nedenlerdir. Bu nedenler aşağıda detaylı olarak incelenmektedir.

2.5.1 Ekonomik nedenler

Ekonomi günümüzde ülkeler açısından son derece önemli bir kavramdır. Ekonomik faaliyetlerini yerine getiremeyen ülkelerin birçok sıkıntı içinde kaldığı bu sıkıntıların da sosyal ve toplumsal hayata direkt olarak etki ettiği gözlemlenmektedir. Dolayısıyla bir ülkenin ekonomik refaha ulaşması o ülkedeki toplumsal yapının daha düzenli olmasının temel taşlarından biridir. Ekonomik koşulların yetersiz kaldığı ülkelerde kaynaklarda kısıtlı olmakta bu ise yolsuzluğa zemin hazırlayan bir ortam oluşmaktadır.

Özellikle ekonomik dengenin tam olarak sağlanamadığı, ekonominin istikrarsız bir çizgi izlediği az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler bu durumdan daha çok etkilenmekte, yolsuzluk oranları bu ülkelerde diğer ülkelere kıyasla daha yüksek görülmektedir. Yapılan çalışmalardan ortaya çıkan sonuçlar ışığında, enflasyon oranındaki değişimle yolsuzluk arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki olduğu göze çarpmaktadır (Braun ve Tella, 2001:5).

Yanı sıra bu durum ücretler üzerinde de etkisini göstermekte ve çalışanlar alınan ücretten memnun olmayarak yolsuzluk ve benzeri durumlara meyil göstermektedir. Ancak yolsuzluğu yalnızca ücret düşüklüğü ile değerlendirmemek gerekmektedir. Yapılan araştırmalar devletin ekonomik hayata çok fazla müdahale etmesinin de yolsuzluk oranlarını artırdığı saptanmaktadır. Bunun temel sebebi ekonomik çevrede devletin ağır hakimiyeti bu gücü elinde bulunduranlar ile bu güçten istifade etmek isteyenleri hukuka aykırı biçimde iş birliğine yöneltebilmektedir (Berkman, 2009:90).

Devletin ekonomik hayattaki aşırı hakimiyeti yolsuzluktan geçinen menfaat gruplarına zemin hazırlayarak bu grupların menfaatleri için hukuk dışı yolsuzluklar gerçekleştirme, rant kollama ve lobicilik faaliyetleri yapmalarına olanak sağlamaktadır. Dolayısıyla böyle bir ortamda ekonomik büyüme yeteri kadar gerçekleşemez ve yolsuzluk ile harmanlanan bir ekonomik yozlaşmaya yol açar (Çimen, 2004:118).

Bunların dışında kayıt dışı ekonomi ve adaletsiz gelir dağılımı da yolsuzluğun nedenleri arasında görülmektedir. Kayıt dışı ekonomi olarak adlandırılan ve devletin kontrol mekanizması dışında kalan enformel sektör yolsuzluk yapılması için son derece uygun bir ortamdır. Kayıt dışı sektörlerde her hangi bir denetim gerçekleştirmek oldukça zordur ve devletin otoritesi dışında kalan alanları ifade etmektedir. Dolayısıyla vergilerden kaçan ve kara para aklayan gruplar için oldukça elverişli bir zemin oluşturmaktadır (Şengül, 1997:4).

2.5.2 Hukuksal nedenler

Bir ülkenin ayakta durabilmesi ve sağlıklı işleyen bir toplum oluşturabilmesi hukuk kuralları ve bu kuralların uygulanabilirliği ile doğrudan alakalıdır. Hukuk tüm ülkeler için son derece önemli bir kavramdır. Yolsuzluk ve Hukuk kavramları da bir birleri ile alakalı kavramlardır çünkü yolsuzluk hukuk kurallarının tam olarak uygulanamaması ya da bu kuralların etrafından dolanan şahıslarca gerçekleştirilmektedir. Hukuk kuralları ile alınacak tedbirler yeterli düzeyde olmadığı sürece yolsuzluk oranı artacaktır (Akalan, 2006:90).

Özellikle Kamu kurumlarında uygulanan takdir yetkisi hukuk kurallarının ilkelerinin idareler tarafından belirlenmesine olanak sağlamaktadır. İdarenin bu takdir yetkisini keyfi kullanması ise bazı yolsuzluklara zemin hazırlamaktadır.

Yanı sıra kamu işlemlerinde şeffaflığın tam olarak sağlanamaması da kamu alanında cereyan eden yolsuzlukların tespitini zorlaştırmaktadır (Akalan, 2006:90).

Hukuk kurallarının temel özelliği belirli bir yaptırım sistemine dayanmasıdır. Bu yaptırımlar ceza olarak nitelendirilmektedir ve cezaların caydırıcı özelliği herkes tarafından açıkça bilinmektedir. Yolsuzluk suçları için yaptırımların zayıf olması da yolsuzluğun hukuksal nedenleri arasında görülebilmektedir (Akalan, 2006:90).

2.5.3 Yönetmel nedenler

Ekonomik faaliyetlerin gerçekleştiği her yerde yönetim faktörünün önemi oldukça büyüktür. İster küçük bir işletme isterse dev bir holding olsun yönetim işlevinin yeterli düzeyde gerçekleştirilmediği tüm işletmelerde yolsuzluk dahil pek çok sorunun ortaya çıkması son derece kaçınılmazdır.

Kötü bir yönetim kötü bir denetim demektir. Denetimin eksikliği yolsuzluğun hem ortaya çıkmasına hem de yolsuzlukların tespitinde zorluklara yol açmaktadır. Denetim; sistemli, planlı, programlı, hedefli ve sürekli bir faaliyet olduğu söylenebilir. Bu faaliyetin, uzmanlık becerilerine sahip kişi, birim, kurul, kuruluş ve kurumlarca yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla yönetmel faaliyetler bu bağlamda oldukça önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Özçelik, 2006:50).

2.6 Yolsuzlukla Mücadele Eden Uluslararası Örgütler

Yolsuzluk tüm toplumu derinden etkileyen ve toplum vicdanını rahatsız eden, ayrıca suç unsuru taşıyan bir olguyu ifade etmektedir. Alınan önlemler ve yasalara rağmen yolsuzluk tüm dünya genelinde varlığını sürdürmektedir. Yolsuzluk yalnızca ülkemizin değil tüm dünyanın ortak bir sorunudur.

Dolayısıyla yolsuzlukla mücadele eden uluslararası örgütler kurulmuştur. Söz konusu örgütler yolsuzluk konusunda çalışmalarını yürütmekte ve ülkelerin mevzuatlarındaki açıkları tespit ederek uluslararası bir yöntem ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu örgütleri incelemek çalışma için faydalı olacaktır.

Yolsuzlukla mücadele eden uluslararası örgütlerden bazıları aşağıda belirtilmektedir.

- *GRECO - Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu:* Bu örgüt Avrupa konseyi tarafından 1994 yılında kurulmuştur. Bu örgütün temel görevi yolsuzlukla mücadele edecek stratejiler oluşturmaktır. Bu stratejiler kapsamında üye ülkelerin yolsuzlukla mücadele yöntemleri incelenip, söz konusu yöntemlere katkı sağlanmaktadır. 35 in üzerinde üyesi bulunan bu örgüte Türkiye henüz üye olmamıştır (Özbaran, 2003:28).
- *OLAF – Avrupa Sahtecilikle Mücadele Ofisi:* OLAF Avrupa Birliği komisyonu tarafından 1999 yılında kurulmuştur. Örgütün temel amacı mali sahteciliği ve yolsuzluğu önlemek ve bu kapsamda önlemler almaktır. Faaliyetler kapsamında Avrupa Birliği üyelerine soruşturma açma yetkisi bulunmaktadır. Türkiye Avrupa Birliği üyesi bulunmadığından bu örgütte yer almamaktadır (Özbaran, 2003:29).
- *FATF- Mali Eylem Görev Grubu:* Bu örgüt 1989 yılında Paris’te toplanan G-7 zirvesi ile kurulmuştur. Bu örgütün temel amacı özellikle terörist faaliyetler yürüten illegal örgütlerin kara para aklamasını önlemektir. Dolayısıyla söz konusu illegal örgütlerin finansal kaynaklarını kesmek örgütün temel amaçları arasındadır. 31 ülke FATF üyesidir. Türkiye örgüte üye olan ülkeler arasında yer almaktadır (Özbaran, 2003:29).
- *TI – Uluslararası Saydamlık Örgütü:* Bu örgütü diğerlerinden ayıran fark bir sivil toplum örgütü olmasıdır. 1993 yılında Almanya da kurulmuş olan örgütün temel amacı yolsuzlukla mücadeledir ve 90’ın üzerinde ülkede teşkilatı bulunmaktadır (Özbaran, 2003:30).
- *ACN – Yolsuzlukla Mücadele Ağı:* OECD Bünyesinde faaliyet gösteren bu örgüt özellikle gelişmekte olan ülkelere ortaya çıkan yolsuzlukların önlenmesine odaklanmıştır (Özbaran, 2003:30).
- *Asya-Pasifik Ülkeleri Yolsuzlukla Mücadele İnisiyatifi:* Bu girişim Asya-Pasifik Ekonomilerinde Yolsuzlukla Mücadele Konferansında 35 ülkenin inisiyatifi ile kurulmuştur. Asya ülkelerinde gerçekleşen yolsuzluklara odaklanmıştır. Aralarında Türkiye’de olan pek çok OECD ülkesinde faaliyet göstermiştir (Özbaran, 2003:31).

2.7 Türkiye’de Yolsuzluk Algısı

Yolsuzluk dünya geneline yayılmış çeşitli şebekeleri de kapsayan oldukça ciddi bir sorundur. Bu sorun ülkemiz içinde geçerlidir. Türkiye’de yolsuzluk algısı, yolsuzluğa bakış açısı ve toplumun yolsuzluk hakkında düşünceleri önem kazanmaktadır. Bir ülkenin eğitim seviyesi ve ekonomik durumu yolsuzluğun nedenleri arasındadır. TESEV tarafından hazırlanan raporda: Yüksek eğitilmiş ve yüksek ekonomik gelire sahip kişilerin yaşadığı, nüfusun yoğun olduğu bölgelerde yolsuzluk algısının daha gelişmiş olduğu saptanmaktadır (Kırmanoğlu, 2016:9).

Yolsuzlukların sıkça gerçekleştirildiği günümüzde yapılan araştırmalar sonucu ülkenin en büyük sorunu sizce nedir sorusuna verilen cevabın ‘işsizlik’ olması ülkenin ekonomik durumunun bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. TESEV yapmış olduğu araştırmada Türkiye’de ki insanlara yolsuzluk tanımını sorduğunda verilen cevapların %92’si gibi büyük bir kısmı yolsuzluğu ‘‘Kamu personelinin alınan para karşılığında vergi kaçakçılığına göz yumması’’ olarak tanımlamaktadır (Kırmanoğlu, 2016:10).

Görüldüğü üzere ülkemizde yolsuzluk algısı daha çok rüşvet genelinde idari personelin ve memurların gerçekleştirdiği eylem olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla ülkemizde yolsuzluk algısı ‘‘rüşvet’’ kavramı ile sınırlanmaktadır. Aynı araştırmanın başka bir bulgusuna göre insanların neredeyse tamamı tarafından Türkiye’de yolsuzluk ahlaki bir sorun olarak görülmekte ve geçmişten gelen bir geleneğin devamı olduğu düşünülmektedir (Kırmanoğlu, 2016:10).

Yapılan araştırmalar şunu göstermektedir; ülke insanları yolsuzluğun çoğunlukla kamu dairelerinde gerçekleştirildiğini düşünmektedir. Aynı araştırmada sorulan bir soruda kamu dairelerinde çalışanları arasında yolsuzluğun yaygınlığı sorulduğunda katılımcıların %44’ü kamu dairelerinde çalışanların birçoğunun rüşvet aldığını düşündüğü ortaya çıkmaktadır (Kırmanoğlu, 2016:13).

Tüm bunlardan çıkarılan sonuç ise ülkemizde yolsuzluk algısı oldukça yüksek seviyededir. Hatta yolsuzluk açıkça gözlemlenmekte ve bilinmektedir. Ancak toplumsal tepkiye rağmen yolsuzluğun artan şekilde devam etmesinin nedeni

hukuksal düzenlemeler ve denetim eksikliği olabilmektedir. Yolsuzluk çok boyutlu ve tespit edilmesi güç olabilen bir kavramdır. Dolayısıyla yolsuzluğa verilen tepkilerden çok yolsuzluğu önleyici önlemler almak ve denetleme mekanizmaları ile alınan önlemleri desteklemek son derece önemlidir.

Ülkemizde yolsuzluk algısının nasıl oluştuğu da araştırma konusudur. Bireylerin yolsuzluğu nasıl gözlemlediği ve hangi koşullarda bilgilendirildiği de bu konuda önem taşımaktadır. Yapılan araştırmada insanlara yolsuzluk algısının dinamiklerinin nasıl oluştuğunu anlamak için sorulan soruda alınan cevabın büyük bölümünü ‘basından alınan bilgiler’ oluşturmaktadır. Geri kalan algı ise ağızdan ağıza duyular ile oluşmaktadır. Dolayısıyla yolsuzluk basın kanalı ile duyurulmadığı sürece insanların yolsuzluk algısının güçlenmesi olumsuz etkilenmektedir (Kırmanoğlu, 2016:14).

Yolsuzluğun ülkemizde en çok gerçekleştirildiği kurumlar araştırıldığında ise karşımıza belediyeler ve gümrükler çıkmaktadır. Ancak hemen her kurum ve kuruluşta yolsuzluk yapıldığı düşüncesi hakimdir. Yine aynı çalışmada yolsuzluğun sorunları çözücü bir araç olarak düşünüldüğünün karşımıza çıkması bu konuda büyük bir tezat olarak görülebilir. İnsanlar rüşvet vererek olası sorunlarının daha kolay çözülebileceğini düşünmektedir (Kırmanoğlu, 2016:20).

Suistimal İnceleme Uzmanları Derneği (ACFE)’nin 2016 yılında 114 ülkeden 2.410 vaka üzerinden değerlendirdiği ve sunmuş olduğu rapora göre; tipik bir kuruluş her yıl gelirinin %5’ini suistimal nedeniyle kaybetmektedir. Bunlar arasında en sık rastlanan suistimal türleri, varlıkların kötüye kullanımı, yolsuzluk ve mali tablo suistimalidir. Bildirilen vakalardan ortaya çıkarılan toplam kayıp 6,3 milyar dolar ve vaka başına ortalama 2.7 milyon dolardır. Bu veri, 2014 dünya gayri safi hasılası ile karşılaştırıldığında, suistimale bağlı olarak yaklaşık 3,7 trilyon dolarlık küresel kayıp olduğu anlaşılmaktadır (ACFE, 2016).

3. DENETİM KAVRAMI VE KAPSAMI

3.1 Denetim Kavramı

Denetim kavramı günümüzde sıklıkla gündeme gelen son derece önemli bir kavramı ifade etmektedir. En genel anlamı ile denetim “ekonomik eylemler ve olaylar hakkındaki iddiaları dikkate alarak; bu iddialar ile oluşturulan ölçütlerin arasındaki benzerliklerin derecesini belirlemek amacıyla tarafsız bir kanıt toplama, değerlendirme ve ortaya çıkan sonuçları ilgililere iletmekten oluşan sistematik bir süreçtir”. Dolayısıyla denetim bir takım süreçlerden meydana gelerek ekonomik olaylarda ölçümler yapmakta ve bu ölçümler sonucunda bir hile olup olmadığını tespit etmektedir (Arens, 2003:9).

Denetim denetçinin statusüne bağlı olarak Bağımsız denetim, iç denetim, kamu denetimi gibi bölümlere ayrılmaktadır. Bunun yanı sıra denetim yapılma amacına göre Mali tablo denetimi, Faaliyet denetimi, uygunluk denetimi ve özel denetim gibi sınıflara ayrılmaktadır. Denetim tüm bu sınıflandırmalarda belirlenen kriterlere uygunluğa ulaşıp ulaşılmadığının kontrolü ve raporlanmasını içeren sistematik süreci ifade etmektedir.

Denetim günümüzde tüm işletmeler için hayati bir anlam taşımaktadır. Denetimin bağımsız ve etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi hem yolsuzluk için bir caydırıcı unsur hem de yolsuzlukların tespiti için hayati önem taşımaktadır. Denetim son derece önemli bir kavramdır ve hem işletmeye-kuruma, hem devlete hem de topluma fayda sağlamaktadır (Özsemerci, 2003:76).

Denetimin işletmeye faydası sorunların tespiti ve işleyişin devamlılığının sağlanması, Devlete faydası vergilerin ödenmesi, cezai unsurların tespiti, topluma faydası ise gerek piyasa gerekse toplumsal güven ortamının sağlanması yönündedir (Özsemerci, 2003:76).

Dolayısıyla denetiminin etkisi artırılmalıdır. Denetim yalnızca düzenlilik bağlamında değil performans bağlamında da gerçekleştirilmelidir. Bu durum yapılan işlerin verimli şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin tespitini

sağlayacaktır. Denetim bağımsızlaştırılmalı ve denetim birimleri arasında eşgüdüm sağlanmalıdır. Denetim birimleri yolsuzlukların sıklıkla yaşandığı alanları tespit ederek bu alanlara yoğunlaşmalıdır (Özsemerci, 2003:76).

3.2 Denetim Türleri

Denetim türleri çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Ancak genel olarak denetimin türü denetimin amacına ve denetimden elde edilen faydaya göre sınıflandırılmaktadır. Amacına göre olan denetimler, Finansal Tabloların Denetimi, Uygunluk Denetimi ve Faaliyet Denetimidir. Denetçinin statüsüne göre gerçekleştirilen denetimler ise Bağımsız Denetim, İç denetim ve Kamu Denetimidir. Aşağıda söz konusu denetim türleri detaylı olarak incelenecektir.

3.2.1 Denetçinin statüsüne göre denetim türleri

3.2.1.1 Bağımsız denetim

Bağımsız denetim, denetim sınıflandırılması açısından oldukça önemlidir. Bağımsız denetim kurum ya da işletmenin personeli tarafından değil farklı bir tüzel kişiliği olan denetim organınca gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla bağımsız denetim herhangi bir baskı altında kalmadan herhangi bir çıkar ilişkisi gözetmeden yapılmaktadır ve oldukça güvenilirdir (Aslan, 2004:60).

Bağımsız denetim sürecinin gerçekleşmesinin temelinde kavramın adında da geçtiği gibi bağımsız olmasıdır. Bağımsızlık olarak gerçekleştirilen bir denetimde denetçinin aşağıdaki unsurları barındırıyor olması esastır:

- Bağımsız denetçi anlaşılan ücretin dışına çıkamaz ya da ek ücret, prim gibi teklifleri kabul etmemelidir.
- İşletme ya da kurumla herhangi bir çıkar ilişkisi olmamalı, herhangi bir ticari faaliyette bulunmamalıdır.
- İşletme ya da kurumdaki herhangi bir alacağı ya da vereceği olmamalıdır.

3.2.1.2 İç denetim

İç denetim kavramı bir kurumda gerçekleştirilen bağımsız ve objektif bir danışmanlık faaliyetidir. İç denetim sayesinde kurum ya da işletmedeki hatalar ve hileler tespit edilebilmekte, söz konusu hile ve hataların gelecekte oluşması minimize edilebilmektedir. Dolayısıyla iç denetim faaliyetleri işletmenin etkin

bir şekilde devam edebilmesine olanak tanımının yanı sıra işletmeye değer katan faaliyetlerini geliştiren oldukça önemli bir kavramdır (Azaltun, 1999:42).

Günümüzde iç denetim kavramı işletmeler için bir ihtiyaç halini almaktadır. Bunun temel nedenleri aşağıda özetlenmektedir (Delloite, 2017:1):

- Risk ve kontrol değerlendirme faaliyetlerine destek sağlar
- İşletme faaliyetlerini izler
- Faaliyetlere ilişkin risk ve kontrol faaliyetleri ile ilgili önerilerde bulunur,
- Kontrollerin uygunluğunu ve etkinliğini test eder

İç denetim faaliyetleri sistematik ve disiplinli bir yaklaşım ile düzenli olarak gerçekleştirilmektedir. İç denetim faaliyetleri uluslararası standartlarla belirlenmiş bir dizi standardın uygulanması ile meydana gelmektedir. Söz konusu standartlar Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü tarafından oluşturulmaktadır. Eğer bu standartların dışına çıkılacaksa özel bilgilendirme yapılmaktadır (Delloite, 2017:2).

3.2.1.3 Kamu denetimi

Kamu denetimi kamuya bağlı görev alan denetçilerin görev aldıkları ve denetleme faaliyetlerini gerçekleştirdiği denetim türüdür. Kamu denetimi, kamu kurum ve kuruluşları dışında özel işletmeleri de görevlendirdiği denetçiler tarafından denetlenmektedir. Devlet Denetleme Kurulu, Sayıştay ve Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, kamu denetim kurulu olarak görev almakta ve denetçileri görevlendirmektedir. Kamu Denetimi gerçekleştiren denetçiler aşağıda belirtilmektedir (ismmmo.org.tr, 2017):

- Maliye Bakanlığı Denetçileri
- Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanları
- SPK Denetçileri
- BDDK Denetçileri
- SGK Müfettişleri

3.2.2 Amaçlarına göre denetim türleri

3.2.2.1 Finansal tabloların denetimi

Finansal tablolar denetimi yani mali tablolar denetimi esas olarak bilançonun, gelir tablosunun, Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine ve yasal düzenlemelere uygun olup olmadığının denetlenmesini ifade etmektedir. Denetlenen işletme ek finansal tablolar da hazırlamak durumunda ise, Satışların Maliyeti Tablosu, Kâr Dağıtım Tablosu, Fon Akım, Nakit Akım, Öz sermaye Değişim Tablosunun da aynı şekilde incelenmesi gerekir. Finansal Tablolar denetimini bağımsız denetçiler ile kamu denetçileri yapmaktadır. Mali tablo denetiminde bilanço ve gelir tablosu dipnotları, amortisman ayırma yöntemleri, cari dönem ve önceki dönem kıyaslamaları ile birlikte dikkate alınır (Güçlü, 2008:4).

3.2.2.2 Uygunluk denetimi

Uygunluk denetimi işletmelerin ya da vakıfların devletin koyduğu tüzük ve kurallara, vakıf senedindeki vakıf kurallarına göre yürütülüp yürütülmediğini kontrol etmektedir. Uygunluk denetiminin en büyük faydalarından biri üst yönetimin kendi işlerini yapacak zaman kazanmalarına yardımcı olmasıdır. Yanı sıra tespit edilen ve uygunluk denetiminden geçmeyen unsurlar yönetim kademelerine rapor edilerek söz konusu işleyişin düzeltilmesi sağlanmaktadır (Şenat, 2017:12).

3.2.2.3 Faaliyet denetimi

Faaliyet denetiminin diğer bir adı da performans denetimidir. Performans denetimi ile işletmeleri ya da vakıfları oluşturan birimlerin planlamaları, yürütülmeleri ve kontrol aşamaları denetlenmektedir. Söz konusu denetlemede söylenen unsurların etkin ve güvenilir biçimde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği kontrol edilerek ortaya çıkan sorunların yönetim kademelerine raporlanması sağlanmaktadır (Şenat, 2017:12).

3.3 Denetimin İlkeleri

Denetimin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi son derece önemlidir. Denetim kavramı kurum ya da işletmenin belirlenen kural ve kriterlere uygunluğunun

tespit edildiği sistematik süreçleri kapsamaktadır. Bu durum denetleme kavramının önemine vurgu yapmaktadır.

Dolayısıyla denetim etik bir kavramdır ve denetçiye bazı sorumluluklar yüklemektedir. Bu sorumluluklar dürüstlük, bağımsızlık, mesleki yeterlilik ve gizlilik gibi ilkelere dayanmaktadır. Denetçi denetleme sürecini raporlarken güven veren kişi olmalıdır. Bir denetçinin denetim sürecini uygun bir biçimde gerçekleştirebilmesi için söz konusu ilkelere dayalı olarak faaliyet göstermesi gerekmektedir (Ergen, 2003:8).

3.3.1 Bağımsızlık

Bağımsızlık denetimin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için önemli ilkelerin arasından ilk sırayı almaktadır. Bir denetçinin bağımsız olması, denetimi gerçekleştirdiği kurum, işletme, işveren ve diğer tüm otoritelerin baskısı altında olmaması anlamına gelmektedir. Denetçi bağımsız olduğu sürece denetleme faaliyetini etkin olarak gerçekleştirebilmektedir. Bir denetçinin bağımsız olmaması kişisel çıkar ve menfaat unsurlarından etkilenebilmesi veya herhangi bir koşuldan baskılanabileceği anlamına gelmektedir (Sharma, 2013:16).

Bu bağlamda denetçinin bağımsız olması denetimin daha etkin gerçekleştirilmesi adına gerekli unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm lkeler denetimin bağımsız gerçekleştirilmesi için bazı çalışmalar yapmakta bu bağlamda hükümler oluşturarak denetçilerinin bağımsızlığını sağlamaya çalışmaktadır (Bozkurt, 2010:38).

Yanı sıra bağımsız denetim kurumlarının oluşturulduğu ve uluslararası bağımsız denetim örgütlerine üyeliklerin yapıldığı görülmektedir. Bu durum bize denetim de bağımsızlığın ve denetçinin zgr olmasının gerekliliğini göstermektedir (Bozkurt, 2010:38).

3.3.2 Dürüstlük ve tarafsızlık

Denetiden beklenen şeylerin başında, denetim sürecini gerçekleştirirken ve ulaştığı sonuçları raporlarken güven vermesidir. Bir denetçinin tarafsız olması ve herhangi bir çıkar grubunu desteklememesi denetimin etkin şekilde gerçekleştirilmesi, doğru sonuçlara ulaşılabilmesi ve tespitlerin düzgün bir şekilde raporlanabilmesi için son derece önemlidir. Dolayısıyla burada önemli

olan kamu yararadır. Kamu yararı gözetilen denetçi işveren, çalışanlar ya da diğer grupların etkisi altına kalmamalıdır.

3.3.3 Mesleki yeterlilik, özen ve titizlik

Günümüzde hemen her meslek dalı için işinin ehli olmak ve mesleki yeterliliğe sahip olmak oldukça önemlidir. Denetim gibi önemli bir meslekte ise bu yeterlilik son derece üst düzeyde olmalıdır. Denetçiler bilgi ve eğitim düzeyi olarak standartların üzerine çıkmalıdır. Yürürlükteki denetim, muhasebe ve mali yönetim standartlarını, politikalarını, prosedürlerini ve uygulamalarını bilmeli ve bunları uygulamalıdır. Söz konusu donanıma sahip bir denetçi denetim faaliyetlerinde daha başarılı olmaktadır (Bozkurt, 39).

Denetçiler görevlerini icra ederken gerekli mesleki yeterliliğe sahip olmalarının dışında, denetim faaliyetlerine önemle yaklaşmalı, planlamalarını ve raporlamalarını büyük bir titizlikle yerine getirmelidir.

3.3.4 Gizlilik ve mesleki sırların saklanması

Gizlilik ve sır saklama bazı meslek dallarında oldukça önemli bir yer teşkil etmektedir. Bunlardan biri de denetimdir. Mesleki sır saklama, görevi yerine getirirken karşılaşılan bilgilerin ikinci ve üçüncü şahıslara bildirilmemesi, bilgilerin gerekli ön görülen durumlara kadar açıklanmaması anlamına gelmektedir. Yanı sıra sır saklama söz konusu bu bilgiler ile üçüncü şahıslara ve kendilerine çıkar sağlamamaları açısından gerekli olabilmektedir (Kaval, 2015:91).

Gizlilik ve sır saklama ilkesi denetçilerin benimsedikleri ve özümstedikleri bir ilke olmalıdır. Ancak gizlilik ilkesi yalnızca etik olarak uygulanması gereken bir dizi ahlak kuralı değildir. Gizlilik ve mesleki sır ilkesi ilgili mevzuatlar tarafından belirlenmiştir ve mevzuat dışında gizlilik ilkesinin ihlali bir denetçi için mümkün değildir.

3.3.5 Mesleğe uygun davranış

Denetçilerin mesleğe uygun davranışları ve meslek ahlakı içerisinde hareket etmeleri gerekmektedir. Aksi takdirde kişisel itibarlarını ve kendilerine duyulan güveni kaybetmeleri söz konusudur. Dolayısıyla denetçiler denetimle ilgili her

türlü mevzuata uyum sağlamalı, mesleğin itibarını zedeleyici her türlü tutum ve davranıştan kaçınmalıdır.

3.4 Denetimin Önemi

İşletmelerin ve kurumların günümüzün koşullarına adapte olması beraberinde yönetim ve idari süreçlerin daha da karmaşıklaşmasına neden olmuş, ulus içi ya da uluslararası hizmet veren çok sayıda işletme bu karmaşık işletme yapısı içerisinde işlerini idare edebilme telaşına girmiştir.

Günümüzde pek çok işletme karmaşık ve birbiri ile bağlantılı çok sayıda birim ile hizmetlerine devam etmektedir. Bu koşullarda denetim kavramı bir adım öne çıkmakta ve bu işleyişin devamlılığı açısından hile ve hataların tespitinde son derece önemli olmaktadır.

Bir kurum ya da kuruluşta iç denetim faaliyetlerinin düzenli halde ve sistematik olarak gerçekleştirilmesi söz konusu kurum ya da kuruluşun verimliliğini ve etkinliğini önemli düzeyde artırmaktadır. Bir organizasyonda denetim biriminin varlığı, süreçlerin standart tanımları, görev tanımları, kuralların düzenlenmesi ve sonuç olarak işletme etkinliğinin ve verimliliğinin artırılmasında katma değer meydana getirmektedir. Yanı sıra kontrol faaliyetleri ile işletmenin hali hazırda ki konumu ve varlıklarının devamlılığı sağlanmaktadır. Günümüzde hemen her işletme için temel sorunlarından biri büyüdükçe varlıklarını koruma ihtiyacıdır (Uzun, 2009:62).

Dolayısıyla kurumlar ya da işletmeler öncelikle kendi iç denetimlerinden sorumludur ve işleyişlerinin sağlıklı ve etkin biçimde devam etmesini sağlayabilmek için kendi birimlerini denetlemelidir. Gerçekleştirilen iç denetimler sayesinde işletme faaliyetlerinin amaca uygun ve etkin olması, yasal mevzuata uygunluğu ile ilgili süreçler ve mali raporların güvenilir olarak üretilmesi ve sunulması açısından son derece önem taşımaktadır (Sardoğan, 2015:5).

Bağımsız denetim bağlamında değerlendirildiğinde ise gündeme tarafsız doğru ve güvenilir bilgi elde etme gelmektedir. Bağımsız denetim dış unsurlardan ve şahısların çıkarlarından sıyrılan güvenilir ve doğru bilgi sunmasının yanı sıra, yönetime mali tablolar konusunda tespit, analiz ve geleceğe yönelik stratejiler

sunmasıdır. Dolayısıyla geleceğe yönelik planların saptanmasında yol gösterici olabilmektedir (Aktuğlu, 1996:11).

Bağımsız denetimin işletmeye faydaları finansal tabloların denetimi ve işletme faaliyetlerinin yasal mevzuata uygunluğunun saptanmasının sağlanarak yöneticilerin alacakları gelecek kararlarına ışık tutmasının yanı sıra işletmenin piyasadaki güvenini artırmaktadır. Bunların dışında ise devletin vergileri toplamasında oran artışı sağlamaktadır. Dolayısıyla bağımsız denetim hem güven veren bir denetim sistemidir hem de kişilerin hile ve sahtekârlık yapma ihtimallerini minimize etmektedir.

Sonuç olarak denetim günümüzde tüm işletmelerin gerçekleştirmek zorunda olduğu gerek kendi iç kontrollerinin sağlanması ve sistemlerinin etkin biçimde işleyişinin devam etmesi, gerekse hile ve yolsuzluk gibi büyük sorunların çözümlenmesi için son derece önemli bir kavramdır. Ancak kasti ve kasti olmayan unsurların tespitinin yanı sıra denetimin planlamadaki işlevleri de yadsınamaz durumdadır.

3.5 Türkiye’de Yolsuzlukla Mücadelede Denetim ve Denetleyici Kurumlar Açısından Mevcut Durum

Günümüzde tüm ülkeler için denetim vazgeçilmez bir unsurdur. Küreselleşme ile birlikte hareketlenen ve gelişen pazarlar da faaliyet gösteren işletmeler, kurum ve kuruluşların etkinliklerini düzenli olarak kontrol edebilmeleri, hedeflerine ulaşabilmeleri adına hangi durum ve halde olduklarını anlayabilmeleri adına denetimin önemi oldukça fazladır (Kaval, 2005:7).

İşletme ve işletmeye taraf olan bilgi kullanıcılarının arasında güvenin sağlanması bir zorunluluktur. Bu güvenin sağlanabilmesi ancak kurum içi ya da bağımsız kişilerin gerçekleştirdiği denetimler sayesinde ortaya çıkan raporlar doğrultusunda mümkün olabilmektedir (Kaval, 2005:7).

Denetim olgusu dünya da olduğu kadar ülkemizde de gündem oluşturan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Denetim olgusunun gelişimi dünya nezdinde değerlendirildiğinde oldukça eski zamanlara hatta devletleşme ile birlikte geliştiği görülmektedir. Ülkemizde de cumhuriyet öncesi dönemde denetleme faaliyetleri mevcuttur ancak denetleme Cumhuriyet sonrası dönem olarak ele

alınacaktır. Ülkemizde denetimin başlangıcı kurulan işletmelerle birlikte muhasebe denetimleri ile birlikte 1926 yılından sonra başlamıştır (Bezirci ve Karasioğlu, 2012:5)

Bankacılık sektörünün gelişimi ve bu gelişimle birlikte denetleme taleplerinin artması ülkede bağımsız denetimin gündeme gelmesine zemin hazırlamıştır. 1960 yılları sonrası ülkemizde bağımsız denetim söz konusu bankalar ve bankalara fon sağlayan yabancı fonlar tarafından başlatılmıştır. Bu yıllarda yerleşik olarak gerçekleştirilen bağımsız denetim faaliyetleri 1970 yılları sonrasında uluslararası olarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Bezirci ve Karasioğlu, 2012:5)

Türkiye’de 1987 yılına kadar finansal tabloların denetimi Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Mevzuatı çerçevesinden yürütülmüş ve tarihi süreç içinde ülkemizde denetim kavramı ilk kez Türk Ticaret Kanunu’nda yer almıştır (Bayazıtlı, 1991:64). Ülkemizde bağımsız dış denetimin yapılmasına ilişkin zorunluluk ilk defa 1987 yılında bankaların denetimi ile getirilmiş ancak denetleme ilke ve kuralları ise, ilk kez Sermaye Piyasası Kurulunun 1988 yılında yayınladığı tebliğler ile yasal nitelik kazanmıştır (Kutukız ve Öncü, 2009:133).

Ülkemizde yolsuzlukla mücadelede denetim ve denetleyici kurumlar aşağıda özetlenmektedir.

- **Devlet Denetleme Kurulu:** Devlet Denetleme Kurulu'nun temel amacı; *‘İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanmasıdır’*. Devlet Denetleme Kurulu, hukuka uygunluk ve faaliyet denetimi gerçekleştirebilmektedir. Ayrıca bu kurulun idari soruşturma yetkisi de bulunmaktadır (Uğur, 2010:25).
- **Başbakanlık Teftiş Kurumu:** Başbakanlığa bağlanan, ilgilendirilen, ilişkilendirilen veya özelleştirme nedeniyle Özelleştirme İdaresinin portföyüne alınan kuruluşların müsteşarlarının, genel müdürlerinin ve yönetim kurulu üyelerinin adli ve disiplin suçları ile ilgili soruşturma yapabilecek tek teknik organ Başbakanlık Teftiş Kuruludur. Bu kurum 1994 yılında kurulmuştur. Yolsuzlukla mücadelede uluslararası kurumlar ile olan koordinasyonu da bu kurum sağlamaktadır. Kamuda saydamlığın sağlanması ve etkin yönetimin geliştirilmesi de kurumun görevleri arasındadır (Tarhan, 2010:11).

- **Üst Kurullar:** Ülkemizde mali ve idari özerkliğe sahip olan kamu tüzel kişiliğine sahip kurumlardır. Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Üst Kurulu, Radyo ve Televizyon Üst kurulu, Rekabet Kurumu ve Sermaye Piyasası Üst kurumu bunlara örnek gösterilebilmektedir. Bu üst kurullar buldukları sektör üzerinde denetleyici ve düzenleyici etkiye sahiptir (memurlar.net, 2017).
- **Kamu Denetçiliği (Ombudsman):** Saydamlığı ve iyi yönetimi ile ombudsman kurumu yolsuzlukla mücadelede oldukça önemli olarak ülkemizde herhangi bir kamu kurum ve kuruluşunu denetleyerek faaliyet göstermektedir.
- **Mali Suçları Araştırma Kurumu:** MASAK olarak kısaltılan bu kurum ülkemizde özellikle kara para aklama, teröre destek olan paraların transferinin önlenmesi gibi büyük yolsuzluk suçlarının tespiti için görev yapmaktadır. (Tarhan, 2010:20).
- **Kamu Görevlileri Etik Kurumu:** Kamu Görevlileri Etik Kurumu kamuda çalışan personelin uygulaması gereken saydamlık, dürüstlük ve tarafsızlık gibi ilkeleri oluşturmakta ve bu ilkelerin uygulanabilirliğini denetlemektedir.

4. YOLSUZLUĞUN ÖNLENMESİNDE BAĞIMSIZ DENETİMİN ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI

4.1 Araştırmanın Amacı

Yolsuzluk dünyanın her yerinde karşımıza çıkan ve toplumsal bir sorunu ifade eden olumsuz bir kavramdır. Yolsuzluk gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde daha sık karşımıza çıkmaktadır. Bunun temel sebepleri arasında siyasal, ekonomik ve idari durumun dengesizliğinin yarattığı istikrarsız ortam bulunmaktadır.

Bir ülkede yolsuzluğun tamamen çözülmesi ütopyik bir düşüncedir ancak yolsuzluğun suç içeren unsurları için alınacak bazı hukuki ve idari çalışmalar ile azaltılabilmektedir. Ülkemiz geçmişten günümüze pek çok yolsuzluk vakası yaşanmıştır ve yolsuzluk konusunda yapılacak tüm araştırmaların literatüre büyük katkısı olacaktır.

Bu çalışmanın temel amacı denetim faktörünün yolsuzluğun önlenmesi üzerindeki etkisini araştırmak ve denetim faktörünün yolsuzlukların çözümü adına etkinliğini artıran unsurları ortaya çıkarmaktır. Pek çok ülke yolsuzluklar ile ilgili çalışmalar yapmakta bu konuda bağımsız organlar görev almaktadır.

Yolsuzluğun verdiği ekonomik ve toplumsal zararların önüne geçmek toplumun ve devletin tüm organlarınca yapılacak çalışmalar ile minimum seviyeye indirilebilmektedir. “Bağımsız denetim ve denetimin tüm unsurları bu sorununun çözümünde nasıl bir rol oynamaktadır ve bu rol nasıl artırılabilir” sorusunun cevabı bu çalışma ile ortaya konulacaktır.

4.2 Araştırmanın Yöntemi

4.2.1 Araştırma modeli

Bu araştırmanın nitel bir durum çalışması olup yolsuzlukların önlenmesinde denetimin rolünü ve etkinliğinin artırılması adına önceden hazırlanmış yarı

yapılandırılmış soruların alanında uzman ve önceden belirlenen yetkin kişilere sorulması ve alınan cevapların analiz edilerek derlenmesi üzerine oluşturulmuştur.

4.2.2 Çalışma grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu ülkemizde aktif olarak görev almakta olan ve alanında söz sahibi, tecrübeli bağımsız denetmenler oluşturmaktadır. Çalışma grubu oluşturulurken bu özelliklere dikkat edilmiş ve seçilen kişilerden gerekli izinler alınmıştır. Denetim unsurunun yolsuzluğun önlenmesinde etkinliğinin artırılması adına aşağıda adı ve vasfı geçen bağımsız denetçiler kendilerine yöneltilen soruları yanıtlamışlardır.

Çizelge 3.1: Çalışma Grubu Tablosu

İsim	Görevi
Gökhan Bey	20 yıllık müfettiş ve 7 yıllık bağımsız denetmen
Anıl Bey	Bağımsız denetim firması ortağı ve 12 yıllık denetmen
İlkay Bey	16 yıllık denetim müdürü
Ekrem Bey	Denetim Müdürü ve 3 senedir bağımsız denetmen
Emin Bey	Denetim Müdürü ve 12 yıllık bağımsız denetmen
Ömer Bey	Mali Müşavir ve 3 yıldır bağımsız denetmen

4.2.3 Yarı yapılandırılmış görüşme

Bu çalışmada denetimin yolsuzluklar üzerindeki etkisini araştırabilmek adına yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve görüşülen kişilere daha önce hazırlanan konu ile alakalı sorular sorulmuştur. Anketlere verecek yanıtları olmayan ya da bir dizi soruya yanıt vermeyi çekici bulmayan, sözel olarak

kendini ifade etmekte yazıyla ifadeye oranla daha başarılı kişilerden görüşme yoluyla daha kolay ve doğru bilgi sağlanabildiği düşünülmektedir.

Dolayısıyla denetim ve yolsuzluk kavramları hakkında gerekli verileri alabilmek için özenle seçilmiş olan çalışma grubuna yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanmak daha uygun görülmüştür. Çalışma grubunun konu ile ilgili bilgi tecrübe ve yeteneklerini aktarabilmeleri için doğası gereği yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılması daha etkin olabilmiş, böylelikle kişiler düşüncelerini kendi yorumları gereğince direkt olarak aktarabilmiştir.

Çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için çalışma grubunda yer alan her denetmen ile randevu alınarak görüşme talep edilmiş ve görüşme saatinde yüz yüze iletişim kurularak belirtilen sorular kendilerine yöneltilmiştir. Verilen cevaplar ses kaydı ile kayıt edilerek yazı formuna dökülmüştür.

Görüşme süreleri ortalama 1 saat kadar sürmesine rağmen kayıtlar zaman zaman durdurulmuş ve yalnızca net cevapların kaydedilmesi sağlanmıştır. Bu sebeple kayıtlar 6 dakika ile 25 dakika arasında değişebilmektedir.

Soruların hazırlanmasına özellikle önem verilmiş, konuya odaklı, net cevaplar alınabilecek ve çalışmaya katkı sağlayabilecek sorular ortaya çıkarılmıştır. İlk soru kişisel bilgilerin alınması olmak üzere hedefe yönelik toplam 11 adet soru belirlenmiştir. Bu sorular ve verilen cevaplar çalışmanın sonuna EK olarak eklenecektir. Söz konusu sorular aşağıda belirtilmektedir:

- Soru 1. Kaç yıldır denetim faaliyetinde bulunmaktasınız ve statünüz nedir?
- Soru 2. Denetim faaliyetleriniz ve periyodları hakkında bilgi verebilir misiniz?
- Soru 3. Bu güne kadar sıklıkla karşılaştığınız yolsuzluk türü nedir?
- Soru 4. Yılda kaç vaka ile karşılaşmaktasınız?
- Soru 5. Bağımsız kuruluşların denetim açısından önemi nedir?
- Soru 6. Denetiminin performans açısından İşletmeye katkısı nedir?
- Soru 7. Denetimin bağımsızlaşmasının yolsuzluk üzerindeki etkisi nedir?
- Soru 8. Tespit edilen yolsuzluklar hakkında ne gibi işlemler uygulanmaktadır?
- Soru 9. Yolsuzluğun Önlenmesinde Denetim faaliyetinin önemi ve yeri nedir?
- Soru 10. Denetimin etkinliğinin artırılması için neler yapılması gerekmektedir?
- Soru 11. Yolsuzluğun önlenmesinde kurum içi başka hangi çalışmalar yapılmaktadır?

4.3 Araştırmanın Kısıtlılıkları

Yolsuzluk tüm dünya da olduğu gibi ülkemizde de önemli bir sorun teşkil etmekte ve gerek devlet yöntemleri, gerek sivil toplum kuruluşları, gerekse özel kuruluşlar yoluyla pek çok çözüm sunulmuşken önlenmeye çalışılmaktadır.

Yolsuzluk günümüzde yalnızca kamu kurum ve kuruluşlarında değil, özel işletmelerden holdinglere kadar tüm işletmelerde sıklıkla karşımıza çıkabilmektedir. Söz konusu yolsuzluk vakaları işletmelerin, yönetimlerinin iradesi dışında gerçekleşebilmekte yolsuzluk çeşidi işletmelerce, çeşitli denetim yöntemleri kullanılarak tespit edilmektedir. Yolsuzluğa konu olan taraflar gerek işten uzaklaştırma gerekse konunun durumuna göre hukuki yollar ile cezalandırılabilirlerdir.

Yolsuzluk kavramı çoğu zaman irade dışı olarak gerçekleştirilebildiğinden ve işletmeye toplum nezdinde itibar zedeleyici olabileceğinden çalışma grubunun bire bir vakalar ile örnek göstermekten kaçındığı görülmekte ve bu durum yadırganmamaktadır. Dolayısıyla konu daha kavramsal olarak ele alınarak kurum, şirket ismi vermeden ya da herhangi bir yolsuzluk vakasını muğlak noktası almadan gerçekleştirilmek zorunda kalmıştır.

Ancak bu durum çalışmanın nihai amacını değiştirmemekte ve sonuca direkt olarak etki etmemektedir. Bu bağlamda çalışmanın temel dayanağı olan denetim faktörünün yolsuzluğa karşı ne denli etkili olduğu ve bu etkinliğin artırılması için gerekli olan çalışmaların neler olduğu sonucuna varılabilmektedir.

4.4 Bulgular

Bu bölümde bulgular, gerçekleştirilen mülakatlar çerçevesinde temel başlıklar altında toplanarak sunulacaktır. Bu başlıklar konunun daha iyi anlaşılabilmesi ve derli toplu bir sunum halinde ortaya konulabilmesi için gereklidir.

4.4.1 Denetim periyodları hakkındaki bulgular

Çalışma grubuna “*Denetim faaliyetleriniz ve periyodları hakkında bilgi verebilir misiniz?*” başlığıyla sorulan soruya verilen cevapların ortak noktasını vergi denetimleri ve özel olarak talep edilen bağımsız denetimlerin oluşturduğu görülmektedir.

Denetim faaliyetleri firmaların talepleri üzerine ortalama yılda 2 defa gerçekleştirilmekle birlikte işletmenin büyüklüğüne ve yapısına bağlı olarak bu denetimlerin artabildiği ortaya çıkmaktadır.

4.4.2 Denetmenlerin karşılaştıkları yolsuzluk türleri hakkındaki bulgular

Çalışma grubuna yöneltilen “*Bu güne kadar sıklıkla karşılaştığınız yolsuzluk türü nedir?*” sorusuna alınan cevapların odak noktasını vergi yolsuzlukları oluşturmaktadır. Yanı sıra firmaların muhasebe departmanlarının ve personellerinin gerçekleştirdiği yolsuzluk türleri de sıklıkla karşılaşılan yolsuzluklar arasındadır. Ortaklar arası mal kaçırma ve belge tahrifatı gibi yolsuzluk türleri de sıklıkla karşılaşılan yolsuzluk türleri arasındadır.

Bunların dışında kasaların gerçeği yansıtmaması, stoklarını fazladan göstererek maliyetleri şişirmek, bordro ve amortisman tablolarında hatalar bulunduğunun da altı çizilmektedir.

Matematikselsel olarak bir sonuca varılabilmesi adına çalışma grubuna “*söz konusu vakalar ile yılda kaç defa karşılaşmaktasınız?*” sorusuna verilen cevaplardan yola çıkılarak ortalama yılda 1 ya da 2 defa karşılaşıldığı ortaya çıkmaktadır. Bu vakalar ortalama olarak şirketin kalitesine çalışanların niteliğine, muhasebe personelinin yeterliliğine göre değişebilmekte, şirketin vaka sayısında artılar ve eksiler olabilmektedir.

4.4.3 Bağımsız kuruluşların denetim açısından önemi hakkında bulgular

Çalışma grubuna yöneltilen “*Bağımsız kuruluşların denetim açısından önemi nedir?*” sorusuna çalışma grubunun tecrübe ve bilgisi eşliğinde son derece net ve faydalı bilgiler alınmıştır. Bağımsız denetim mekanizması herhangi bir siyasal ya da işletme içi etkinin dışındadır. Bu durum subjektiflik prensibinden uzak biçimde sadece işletmelerin faaliyetlerini tamamen etik ölçütler içerisinde, şeffaflık ilkesiyle denetlemektedir. Buradan yola çıkarak sağlıklı ve güvenilir sonuçlara ulaşılmaktadır.

Bağımsız denetim firmalarının oldukça çok doğru bir yapı içerisinde faaliyet gösterdiği düşünülmekte, bağımsız denetçilerin çok sıkı çalıştığı ve kendilerini görevlerine adadıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Bu adayışın temel getirisi ise yolsuzlukların ve hataların çözümüne odaklı olmaları gelmektedir.

Bağımsız denetim firmaları işletmeyi dışardan denetlediği için vakalara daha değişik yönlerle bakabilmektedir. Farklı yollar seyredebilmekte bu sayede vergi usulde bakılmayan yerlere de bakabilmektedir. Üretim aşamasından itibaren ürünün çıkışına kadar her şeyi incelemektedir. Yanı sıra çalışanlar hakkında bilgi toplamakta ve bu durum denetimin etkinliğini artırmaktadır.

Bağımsız denetim şirketin karşılaşılabileceği vergisel riskler sorunlar, herhangi bir vergi incelemesi sonucu şirketin karşılaşılabileceği ağır cezaları önlemeye yönelik önemli faktördür. Öte yandan düzenlenen mali tabloların ilgi gruplarına hissedarlara bankalara düzenli olarak sunulması ve herkese objektif olarak gösterilmesi açısından önemlidir.

Dolayısıyla bağımsız denetim sayesinde işletmeyi dışardan bir gözün tarafsız olarak denetleme işlemini yerine getirmesi kuruluşlar açısından son derece önemlidir. Bu önem yalnızca kuruluşların devamlılığını ve zarar etmelerini engellemez, tüm paydaşlara katkı sağlamaktadır.

4.4.4 Denetimin işletmeye katkıları hakkındaki bulgular

Çalışma grubuna “*Denetiminin performans açısından İşletmeye katkısı nedir?*” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar karşılaştırıldığında temel olarak karşımıza performansla önemli yönde katkı yaptığı gelmektedir.

Özellikle gerçekleştirilen bağımsız denetimler doğrudan işletme sistemini, kurumsal yönetim sistemini yeniden revize etmektedir. Onları disipline eder, mali kayıt ve belgeleri arşivlenmesinin içeriye sunumunun, üçüncü bağımsız kişilere sunumunun en modern teknolojilerinin uygulandığı biçimde gerçekleştirir.

Bağımsız denetimin aydınlatıcı görevi özellikle halka açık işletmelerin şeffaflığının korunmasında etkilidir. Öncelikle işletme mekanik bir örgüt olarak düşünüldüğünde tüm düzenin etkin şekilde işlemesi için belirli hataların düzeltilmesi esastır. Bağımsız denetim bu hataları tespit eder ve düzeltilmesine olanak sağlamaktadır.

İşletme uluslararası standarda göre gerçek yüzünü görebilir. Örneğin kıdem tazminatları. Firmanın finansal tablolardaki farklılıkları görülür. Personelle ilgili çalışmalar yapılır. Yanı sıra müşteriler finansal tablolarını gördükleri

işletmelerin hisselerini gönül rahatlığıyla alırlar. Ayrıca bağımsız denetimin işletme içi güven sağlamaktadır. Ortaklar arasında işletmenin durumunun net olarak görülmesini sağlar.

Bunların dışında personelin gelişimine olumlu etki ederek onları şirketi zarara uğratacak eylemlerden kaçındırır. Dolayısıyla şirket tüm enerjisini etkinliğine verir. Sağlıklı işleyen bir sisteme sahip olarak varlığını devam ettirmeyi sürdürür.

4.4.5 Denetimin bağımsızlaşmasının yolsuzluk üzerindeki etkisi hakkındaki bulgular

Çalışma grubu ile gerçekleştirilen mülakatta onlara “*Denetimin bağımsızlaşmasının yolsuzluk üzerindeki etkisi nedir?*” diye sorulmuştur. Sorunun sorulduğu her bir grup üyesi bu konu hakkında olumlu görüşler belirtmiş, denetimin bağımsızlaşması hakkında görüş birliğine varılmıştır.

Bağımsız denetim yalnızca mali tabloların incelenmesine dayanan bir sistem içermemektedir. Bağımsız denetim ile birlikte firma içindeki tüm süreçler incelenmekte, iç kontrol mekanizması düzenlenmektedir. Bağımsız denetimin varlığı aynı zamanda işletmenin karşı karşıya olduğu risklerin tespitini de sağlamaktadır.

Denetimin ilkelerinden biri de bağımsız olmasıdır dolayısıyla denetim faaliyetinin bağımsızlıktan uzaklaşması o denetimin sağlıklı gerçekleşmeyeceği anlamı da taşımaktadır. Dolayısıyla denetim ne kadar bağımsızlaşırsa etkinliği o kadar artmaktadır. Etkin bir denetim faaliyeti ile hem yolsuzluklar ortaya çıkarılmakta hem de yolsuzluk riskleri tespit edilebilmektedir.

4.4.6 Tespit edilen yolsuzluklar hakkındaki bulgular

Çalışma grubuna yöneltilen “*Tespit edilen yolsuzluklar hakkında ne gibi işlemler uygulanmaktadır?*” sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir.

Bir denetçi denetim faaliyetinde bulunurken bir tespit ile karşı karşıya kalırsa öncelikle bu tespitini sağlamasını yapmaktadır. Tespit edilen mevzuata aykırı işlemler sayısal ve sözlü verilere dayandırılır, daha sonra bu bilgilerin soru cevap şeklinde sebeplerine inilir ve tespite dair bir sonuca varılır.

Dolayısıyla kesin bulgu ve bilgilere ulaşılmadan her hangi bir işlemin gerçekleştirilmesi uygun görülmemektedir. Kesin bilgiye ulaşıldıktan sonra idari soruşturma kapsamında kalınacaksa, kişiden meydana getirildiği ziyanın bedeli tahsil edilmektedir.

Bu Kamu hukuku açısından önem arz eden bir konu ise idari soruşturma ile sınırlı kalmamalı kanuni soruşturma da yapılmalıdır. Bazı durumlarda idari soruşturmalarda kanuni soruşturmaya dönebilmektedir. Kanuni soruşturma açılırken tüm belge ve bilgiler, kişisel kanaatler hazır bulundurulmalı ve karar hukuka bırakılmalıdır.

4.4.7 Yolsuzluğun önlenmesinde denetim önemi hakkındaki bulgular

Çalışma grubuna “*Yolsuzluğun Önlenmesinde Denetim faaliyetinin önemi ve yerindedir?*” sorusu sorulmuştur. Bu bağlamda verilen cevaplar ile karşımıza denetimin yolsuzluğun önlenmesinde başlı başına bir faktör olduğu çıkmaktadır. Bu konuda elde edilen bulguların temel başlıkları aşağıdaki gibidir:

- Denetimin caydırıcı bir etkisi bulunmaktadır.
- Denetimin tespit etkisi bulunmaktadır.
- Denetim varsayılan riskleri tespit edebilmektedir.
- Denetim faaliyetlerinin yolsuzluğu önleme etkisi bulunmaktadır.
- Denetim şüphelerin giderilmesine katkı sağlamaktadır.

Yolsuzluğu önlemenin pek çok yolu bulunmaktadır. Bunlar bilinçlendirme faaliyetlerinden büyük mali politikalara kadar değişiklik göstermektedir. Ancak İyi bir denetim faaliyeti tüm bu yapılacakların sağlaması niteliğinde olmalıdır. Denetim faaliyeti yolsuzlukların önlenmesinde hem caydırıcı bir faktördür hem de tespit görevi bulunmaktadır. Denetim faaliyeti yürütülmeden yapılacak tüm çalışmalar boşa gideceği düşünülmektedir.

Yolsuzluğun her zaman işletme içi çıkar sağlamak için gerçekleştirilmediği, kimi durumlarda dışarıdan müdahaleler gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Denetim faaliyeti bu müdahalelerin de tespitinde etkin rol oynamaktadır. Denetim belki şirketin yönetim kurulunun bile haberi olmadan farkında olmadığı kontrol süreçlerindeki aksaklıklar ve eksiklikleri tespit etmeye olanak

sağlamaktadır. Örneğin şirketin kullandığı bir entegre programa dışarıdan müdahale edildiği bile denetim de tespit edilebilmektedir.

4.4.8 Denetimin etkinliğinin artırılması hakkındaki bulgular?

Çalışma grubuna sorulan ‘‘Denetimin etkinliğinin artırılması için neler yapılması gerekmektedir?’’ sorusunun temel dayanağını yolsuzlukların önlenmesi ve denetimin etkinliğinin artırılması ile ilgili bir korelasyon bulunması oluşturmaktadır. Dolayısıyla denetim ne kadar etkin ve bağımsız olarak gerçekleştirilir ise yolsuzlukların tespiti o denli artmakta ve yolsuzlukların önüne o denli fazla geçilmektedir. Bu bağlamda denetimin etkinliğinin artırılması açısından belli başlı görüşler alınarak bu görüşlerin analiz edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu soru hakkında başlıca bulgu raporların yetersiz kaldığı yönündedir. Uluslararası finansal raporlama ve Türk muhasebe standartlarında yer almayan bazı maddelerin kazandırılması denetimin etkinliğini artıracaktır.

Denetimin etkinliğinin artırılması için şirketin her aşamasında doğru ve efektif olabilecek gerçekçi departmanlara sahip olması gerekmektedir. Karar alma süreçleri kişilerin inisiyatifine bırakılmamalıdır. İç denetimin daha etkin kullanılması gerekmektedir. İç denetim modeli baştan başlatılmalı şirketin büyümesinin bekletilmemesi gerekmektedir. Yanı sıra kanunlar ile desteklenmeli uygulanabilmelidir.

Bunların dışında denetçinin sınırlandırılmaması gerekmektedir. Denetçi ulaşabileceği kişilere ulaşabilmeli üçüncü kişilere ulaşabilmeli, yöneticilerin ve üst düzeyin denetçiyle iletişimde olması ve bilgi akışının sağlanması gerekmektedir.

Firmalara bağımsız denetimin önemini anlatmak gerekmektedir. Bağımsız denetimin ciddiyetini anlayan bir firma ve personelin yolsuzluktan kaçınacağı düşünülmektedir. İç kontrol denetiminin de denetlenmesi gerekmektedir. Denetim faaliyeti daha etkin hale getirmenin başka bir koşulu da çıkar çatışmasını önlemektir.

Denetim faaliyetlerinin periyodları artırılmalıdır. Sene de 1 veya 2 denetim yetersiz kalabilmektedir. Bu denetimler sıklaştırılmalı ve iyi bir denetim ekibi ile gerçekleştirilmelidir.

4.4.9 Yolsuzluğun önlenmesinde kurumların yapması gerekenler hakkındaki bulgular

Çalışma grubuna “*Yolsuzluğun önlenmesinde kurum içi başka hangi çalışmalar yapılmaktadır?*” sorusu yöneltilmiştir. Bu sorunun sorulma amacı denetim faaliyetlerini desteklemek adına yapılması gerekenleri açıklamaktır. İyi bir denetim faaliyeti kurumca da desteklenmeli ve koordine edilebilmelidir. Dolayısıyla bu bilincin yerleştirilmesi kurumların görevi olmalıdır.

- Kurumların gerçekleştirdiği konferans ve seminerler çalışma grubunca yetersiz bulunmaktadır.
- Kurumsallaşmaya gidilmesi oldukça önemlidir.
- Kurumlara Ahlak ve Etik bilinci yerleştirilmelidir.
- Kurum prosedürleri eksiksiz uygulanmalıdır.
- Kurum kültürü oluşturulmalıdır.
- Kurum içi eğitimler düzenli hale getirilmelidir.
- Kurumlar iç kontrol mekanizmalarını güçlendirmelidir.

4.5 Verilerin Analizi

Yapılan analiz sonucu genel bir değerlendirme ile denetim faaliyetinin yolsuzluk üzerinde önleyici bir etkisi olduğu saptanmaktadır. Çalışma grubunun tamamı bu konuda fikir birliğine varmaktadır. Yanı sıra denetim faaliyetlerinin iyi bir yöntem ile etkin olarak gerçekleştirildiği yine çalışma grubunun fikir birliğinde olduğu konulardan biridir. Ancak bu denetim faaliyetinin güçlendirilmemesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Tüm çalışma grubu denetim faaliyetinin etkinliğinin artırılacağı konusunda aynı düşünceyi paylaşmaktadır.

Fikir birliğinde olunan başka bir husus ise denetimin bağımsızlaşmasıdır. Denetim ne kadar bağımsız hale gelirse etkinliği o denli artacaktır. Yolsuzluğun önlenmesinde hem bir tespit hem de önleyici etki sağlayan denetim unsurunu

destekleyici tedbirlerin alınması da oldukça önemlidir. Bu kurumlar ile ortak hareket etmek ve kurumlara denetim bilincini aşılama ile ilgilidir. Aşağıda elde edilen bilgilerin detaylı analizi yapılmaktadır.

Öncelikle denetim periyodları yılda 1 ya da 2 olarak tespit edilmiştir. Bu sayı özellikle yılda bir kez gerçekleştirilen denetimler, çoğu denetmen tarafından yetersiz bulunmaktadır. Denetimlerin belirli başlı dönemlerde ve daha fazla sayıda yapılması mekanik olarak yolsuzlukları önlemede etkili olacaktır.

En çok tespit edilen yolsuzluk türlerinden biri vergi yolsuzluklarıdır. Bu durum denetim periyodlarının yetersiz kaldığını doğrulamaktadır. Periyodların artırılması vergi usulsüzlüklerinin tespitini kolaylaştıracak ve firmalara caydırıcı bir etki yaratacaktır. Yanı sıra denetçilerin sayısının ve niteliğinin de artırılması gerekmektedir. Ancak yalnızca denetim faaliyeti vergi usulsüzlüklerini önlemeye tam olarak faydalı olmayacaktır. Mali ve yasal düzenlemeler getirilmesi, vergilerin düşürülmesi, vergi bilincinin yerleştirilmesi ve rasyonel eğitime ağırlık verilmesi denetim faaliyetlerini destekleyici olacaktır.

Muhasebe departmanlarınca gerçekleştirilen yolsuzluklar, diğer personelin gerçekleştirdiği yolsuzluk türleri (hesaba para yatırma vb.) ise genellikle kurumsal yapının zayıflığından kaynaklanan yolsuzluk türleridir. Bu tür firmaların denetlenmesi de daha zordur ve patron firmaları olarak geçen bu firmalar genellikle denetime kapalıdır, iç kontrol mekanizmaları oldukça zayıftır. Bu tür firmalarda genellikle iş bölümü oldukça zayıftır, dolayısıyla faturayı kesen kişi de tahsilatı yapan kişi de aynıdır. Böyle bir ortamda yolsuzluğun gerçekleştirilmesinden bahsetmemek mümkün olmamaktadır.

Özellikle bağımsız denetim kuruluşlarının önemi konusunda ortaya çıkan sonuç ise yine bir fikir birliğinin varlığını göstermektedir. Bağımsız denetim yolsuzlukların önlenmesinde ve tespitindeki yegane unsurdur. Bu bağımsız denetimin çok yönlü yapısından kaynaklanmaktadır. Bağımsız denetim sayesinde işletmeyi dışardan bir gözün tarafsız olarak denetleme işlemini yerine getirmesi kuruluşlar açısından son derece önemlidir. Bu önem yalnızca kuruluşların devamlılığını ve zarar etmelerini engellemez, tüm paydaşlara katkı sağlamaktadır.

Denetim kavramı bu çalışmada yolsuzluğun önlenmesi bağlamında incelenmektedir. Bu durum her zaman toplumsal bir olgu olarak algılanmamalıdır. Denetim faaliyeti işletmenin performansına önemli katkılar yapmaktadır. Performans kavramı burada başarı, etkinlik, karlılık ve devamlılık olarak da düşünülebilir. Denetim işletmeler için bir disiplin mekanizmasıdır. Bu mekanizma sistemin işleyişinin bir nevi garantörü gibidir. Sistem içerisindeki aksaklıkları ve gelecekte oluşabilecek riskleri tespit ederek işletmeye önemli katkılar sağlamaktadır.

Denetleme faaliyeti sayesinde işletme mevcut durumunu görür ve stratejilerini bu doğrultuda belirleyebilir. Bağımsız denetim şirketi ve şirketle doğrudan ilgili olan herkesi karşılaşılabileceği risklere karşı korumaktadır. Örneğin halka açık işletmeler için şeffaflık getirerek tüm paydaşlara güven sağlamaktadır. Bağımsız denetim başlı başına yolsuzluk denetimi değildir ancak potansiyel yolsuzluğu ortaya çıkaran tüm riskleri ortaya koyabilir.

Bağımsız denetim öncelikle işletmeyi zarara uğratan unsurlardan temizler. Personelin gelişimine olumlu etki ederek onları şirketi zarara uğratacak eylemlerden kaçındırır. Dolayısıyla şirket tüm enerjisini etkinliğine verebilmekte, sağlıklı işleyen bir sisteme sahip olarak varlığını devam ettirmeyi sürdürebilmektedir.

Belirli periyodlarla denetlenen işletmeler cezai yaptırımlara daha az maruz kalmaktadır. Denetleme faaliyeti işletmeyi risk faktörlerinden arındırmayı hedeflemektedir. İşletme personeli denetleme unsurlarını göz önünde bulundurmakta, bu bağlamda personel kalitesi ve etkinliği artmaktadır.

Denetimin bağımsızlaşmasının önemi konusunda da bir fikir birliği bulunmaktadır. *“Bağımsızlık denetimin ilkelerinden biridir”* vurgusu tüm denetçiler tarafından yapılmaktadır. Burada önemli olan nokta hem denetimin bağımsızlaştırılması hem de bağımsızlığının zedelenmesinin önüne geçilmesidir. Bağımsızlığın zedelenmesi denetçinin görevini tam olarak gerçekleştirememiş olmasının göstergelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Denetçi ancak hiçbir etki altında kalmazsa görevini performanslı ve tam olarak yerine getirebilmektedir. Bu bağlamda denetçi hiç bir çıkar grubunun etkisi altında kalmamalıdır.

Tespit edilen yolsuzluklar hakkında ne işlemler yapıldığı konusunda da bazı verilere ulaşılmıştır. Öncelikle tespit doğrulanmaktadır. Tespit konusunda emin olunmadan herhangi bir işlem ya da bilgilendirme yapılmamaktadır. Daha sonra söz konusu tespitler raporlanmakta, yolsuzluğun durumuna göre hukuki işlemler uygulanmaktadır.

Bir denetimin etkin olarak gerçekleştirilmesi için denetçinin kişisel meziyetleri de önem taşımaktadır. Denetçiler çeşitli rüşvet vb. unsurlarla kazanılmaya çalışılabilmekte, belgeler üzerinde çeşitli tahrifatlar yapılarak denetmenler kandırılmaya çalışılabilmektedir. Dolayısıyla denetçi sözünde durmalı, engin bilgi sahibi olmalı, mevzuata hâklım olmalı dirençli insanlar olmalılardır.

Bu noktada bağımsız denetim müessesesinin mutlaka polisi koruma altına alınması ve hukuki güvence altına alınması gerekmektedir. Devlet tarafından korunuyor olduğunu hissedenden bir denetçinin eli kuvvetlenecek ve yolsuzlukla daha iyi mücadele edebilecektir.

Denetimin etkinliğinin artırılması için verimlilik kavramına da önem verilmeli, muhasebe denetimi sadece hukuk ve kayıt denetimi ile sınırlı kalmamalı, etkinliğin artırılmasında bir takım endüstriyel mühendislik uygulamalarının yapılması gerekmektedir. İşletme mühendisliği yöntemleri ile oranlar ve tablolar analizleri yöntemleri ile muhasebe denetimleri pekiştirilmeli ve sağlamlştırılmalıdır. İş gücü verimliliği, makine verimliliği ve kurumsal verimlilik unsurları denetime dahil edilmelidir. Verimlilik sorunlarına önem vermek etkinliğin artırılmasına büyük katkılar sağlayacaktır.

Denetimin etkinliğinin artırılması için şirketin her aşamasında doğru ve efektif olabilecek gerçekçi departmanlara sahip olması gerekmektedir. Karar alma süreçleri kişilerin insiyatifine bırakılmamalıdır. Bu durum işletmelerin kurumsallaşmasıyla da doğru orantılıdır. Dolayısıyla patron şirketleri gibi belirli bir yapıya sahip olmayan, karmaşanın hakim olduğu, yönetim kademesinin tek elde toplandığı işletmeler kurumsallaştırılmadan denetleme faaliyetleri sınırlı kalacaktır.

Denetimin etkinliğinin artırılması için denetçinin yetkileri de artırılmalıdır. Denetçinin sınırlandırılmaması gerekmektedir. Denetçi ulaşabileceği kişilere ulaşabilmeli üçüncü kişilere ulaşabilmeli, yöneticilerin ve üst düzeyin

denetçiyle iletişimde olması ve bilgi akışının sağlanması gerekmektedir. Dolayısıyla yetkilerle donatılmış, yönetim kademesi ile koordine çalışabilen bir denetçinin performansı yüksek olacak ve denetim faaliyeti daha etkin bir biçimde yerine getirilebilecektir.

İşletmelerin denetimin faaliyetleri hakkında yeterli bilgiye sahip edilmeleri de denetimin etkilerini artıracaktır. İşletmeler, denetimin faaliyetlerinin performanslarına ne denli katkı yapabileceği konusunda bilgi sahibi edilmelidir. Bu durumda işletmeler denetim faaliyetinin faydalı bir eylem olduğunu kavrayacaktır. Yanı sıra bağımsız denetimin ciddiyetini anlayan bir firma ve personelin yolsuzluktan kaçınacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda denetim periyodlarının yetersiz kaldığı çoğu kurumsal işletmenin yılda 1 ya da 2 kez denetim faaliyeti gerçekleştirdiği göze çarpmaktadır. Bu periyodların artırılması gerektiği iletişime geçilen tüm denetçiler tarafından üstü çizilerek vurgulanmaktadır.

Yolsuzluğun önlenmesinde denetim faaliyetinin başlıca unsur olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak tek başına denetim faaliyeti yürütülerek yolsuzluğun önüne geçilebileceği gibi bir anlayış yanlış bir anlayış olacaktır. Denetim çeşitli şekillerde desteklenmelidir. Devlete ve sivil toplum kuruluşlarına ayrıca medyaya düşen görevler bu tezin temel konusunu oluşturmamaktadır. Kurumlara düşen görevler ise personeline ve kurumun tümüne gerekli ahlaki bilinci aşlamaktır.

Kurumların bu bağlamda düzenlediği çeşitli bilgilendirici faaliyetleri, seminer ve konferansları yalnızca göz doldurucu bulunmakta ve yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Bu bağlamda denetimin önemi ve yolsuzluğa karşı bilinç kurumun temel kültürünün bir parçası haline getirilmelidir. Kurumlar iç denetim mekanizmalarını güçlendirmeli ve tüm işi görevlendirilen denetim görevlisine bırakmamalıdır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Yolsuzluk ve Denetim kavramlarına teorik olarak bir birinin zıt kavramları demek mümkündür. Yolsuzluk günümüzde hala devam eden, gerek devlet kurumları gerek özel işletmeler için zarar verici bir kavramdır. Yanı sıra toplum vicdanını rahatsız etmektedir. Dolayısıyla yolsuzluğun çözümü için pek çok teorik çalışma ortaya koyulmuş pek çok araştırma yapılmıştır.

Bu çalışmada yolsuzluğun çözümlenmesinde denetimin rolü incelenmiş ve bu rolün daha etkin halde yerine getirilmesi için bir araştırma ortaya koyulmuştur. Yolsuzluk çözümsüz bir kavram değildir ancak herhangi bir ülke de yolsuzluğu tamamen bitirmek daha önce de bahsedildiği üzere oldukça ütöpik olacaktır. Tüm suç unsurları gibi yolsuzlukta hayatımızda ki yerini kolay suretle bırakacak gibi görünmemektedir. Ancak yolsuzlukları minimize etmek mümkündür. Sonuç olarak yadsınamaz bir gerçek vardır ki o da denetimin mutlak suretle çıkar gruplarından bağımsız hale getirilmesi ve denetçilerin yetkilerinin artırılmasıdır.

Denetim faaliyetlerinin etkinliği artırıldıkça yolsuzluk oranında bir düşüş yaşanacağı genel düşünceler arasında yer almaktadır. Denetimin etkinliğinin artırılması için denetçinin yetkileri de artırılmalıdır. Denetçinin sınırlandırılmaması gerekmektedir. Yanı sıra denetim faaliyetlerinin periyodları yetersiz bulunmaktadır. Bu periyodların yıl bazında artırılması gerekmektedir.

Denetim faaliyetleri yolsuzluğu önlemede ve var olan yolsuzlukların tespitinde önemli bir rol oynamaktadır ancak tek başına denetim faaliyetinden yolsuzluklar üzerinde bir mucize beklememek gerekmektedir. Denetim faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması ile birlikte bu faaliyetler yasalarla desteklenmeli, kurumlarca denetim faaliyetlerine uyum sağlanmalıdır. Ülkemizde kurumsallaşmamış pek çok küçük ve orta boy işletme bulunmaktadır. Bunlar iç denetim mekanizmaları zayıf olan ve denetlenmesi daha zor kuruluşlardır. Dolayısıyla kurumsallaşma süreçlerinin hızlandırılması oldukça faydalı olacaktır.

Kurumsallaşmış firmaların ise iç kontrol mekanizmaları daha iyidir ancak bu da tek başına yolsuzluk olmadığı anlamına gelmemelidir. Bu firmalar bağımsız denetim firmaları tarafından destek almakta ve bağımsız denetimin işletmeye katkılarını kavramaktadır. Denetimin önemi ve yolsuzluğa karşı bilinç tüm kurumların temel kurum kültürünün bir parçası haline getirilmesi gerekmektedir.

İşletmelerin denetimin faaliyetleri hakkında yeterli bilgiye sahip edilmeleri de denetimin etkilerini artıracaktır. İşletmeler, denetimin faaliyetlerinin performanslarına ne denli katkı yapabileceği konusunda bilgi sahibi edilmelidir. Bu durumda işletmeler denetim faaliyetinin faydalı bir eylem olduğunu kavrayacaktır. Yanı sıra bağımsız denetimin ciddiyetini anlayan bir firma ve personelin yolsuzluktan kaçınacağı düşünülmektedir.

Yolsuzlukların başta işletmeler olmak üzere, ülke ekonomilerine verdiği zarar ACFE raporunda da açıkça belirtilmektedir. Yolsuzlukların ve suistimallerin yalnızca ülkeleri değil küresel ekonomiyi de olumsuz etkilediği ve bu konuda bariz bir denetim eksikliğinin bulunduğu yapılan çalışmalardan ortaya çıkan temel sonuçtur. Bu bağlamda tüm denetim faktörlerinin etkinliğini artırmak bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

- ACFE,2016 Raporu, <https://www.accafin.com/muhasebe/muhasebe-skandallari/acfe-fraud-raporu-2016> (Erişim, 10.10.2018).
- Ağca, İ. K. (2008), ‘*Eleştirel Bir Yaklaşımla Uluslararası Örgütlerin Yolsuzlukla Mücadele Stratejileri*’, Gazi Üniversitesi, Doktora Tezi
- Aktuğlu, A. (1996) Denetleme ve Revizyon, 3.Baskı, Barış Yayınları, İstanbul
- Aydın, S. ve Yılmaz, Y. (2014) Yolsuzluk ve Mali Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara
- Azaltun, M. (1999) Otel İşletmelerinde İç Kontrol, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No.1075, Eskişehir.
- Arens, A. A.,Elder, R. J., Beasley, M..S. (2003). Auditing and Assurance Services an Integrated Approach (9th Edition). New Jersey: Pearson Education, s.9
- Balcı M. (2017), Hak, Hukuk ve Adalet Kavramları Analizi, <http://www.muhamrembalci.com/yayinlar/tebligler/3.pdf>
- Bayazıtlı, E. (1991) “Uluslararası Bağımsız Dış Denetim Standartları ve Türkiye Uygulaması” Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Doktora Tezi Ankara
- Bezirci M. Ve Karasioğlu, F. (2010) Türkiye’de Denetimin Tarihsel Gelişimi Makalesi
- Berkman, Ü. (2009) Gelişmekte Olan Ülkelerde Kamu Yönetiminde Yolsuzluk ve Rüşvet, TODAİE, Ankara
- Berkman, Ü. (1983) Az Gelişmiş Ülkelerde Kamu Yönetiminde Yolsuzluk Ve Rüşvet, Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1983, Cilt:1, Sayı:203
- Braun M. ve Tella, R. (2001), “Inflation and Corruption,” yayınlanmamış tebliğ, Harvard Üniversitesi
- Bozkurt, N. (2010). Muhasebe Denetimi (5. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları, s.38
- Cem, İ. (1989), Türkiye’de Geri Kalmışlığın Tarihi, İstanbul: Cem Yayınevi
- Delloite, (2017) İç denetim nedir? <http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/Makaleler/%C4%B0%C3%A7%20Denetim/%C4%B0%C3%A7%20Denetim%20Nedir-Makale.pdf>
- Ergen, H. (2003). Bağımsız Denetimde Meslek Ahlakının Çatışma Alanları. MÖDAV - Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 5(1)
- Hasdemir, İ. “Sosyolojik Bakış Açısıyla Yolsuzluk Olgusu”, Gazi Üniversitesi SBE Dergisi, Sayı:6
- Huntington, S. P. Political Order In Chaging Societies, New Haven: Yale Universty Press, 1968,s.59
- Gönülaçar Ş. (2012) “Etkili Bir Yolsuzlukla Mücadele İçin Kamu Denetiminde Yeni Bir Kurumsal Yapı Önerisi”, Mali Hukuk Dergisi, Sayı:159
- Güçlü, F. (2008) Muhasebe Denetimi İlkeler ve Teknikler, Ankara: Detay Yayıncılık
- Özsemerci K. (2003) Türk Kamu Yönetiminde Yolsuzluklar, Nedenleri, Zararları ve Çözüm Önerileri, Sayıştay Başkanlığı, Ankara

- Kanmaz, G. (1999) “*Yolsuzluklar ve Bunlarla Mücadele Yolları*”, Uzman-Der Dergisi, 1999, Yıl:2, Sayı:8
- Kaval, H., Karapınar, A., Bayırlı, R., Altay, A., Torun, S. (2015) *Türkiye Denetim Standartları Uygulama ve Yorumları*. Ankara: Gazi Kitabevi
- Kumar, R., Sharma, V. (2013). *Auditing: Principles and Practice (Second Edition)*. Delhi: PHI Learning Private Limited
- Kırmanoğlu, H. (2016), *Türkiye’de Yolsuzluk Algısı, Yolsuzluk Raporu*, TESEV Yayınları, İstanbul
- Kutukız, Doğan ve Öncü, M. Akif. (2009). *Bağımsız Denetimin Anonim Ortaklıklarda Kurumsal Yönetimin Gelişmesine Etkisi*. Muhasebe ve Finansman Dergisi
- Mumcu, A. (1985) *Tarih İçindeki Genel Gelişimiyle Birlikte Osmanlıda Rüşvet Özellikle Adli Rüşvet*, 2.Baskı, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1985.
- Mumcu, A. (2005) *Osmanlı Devleti’nde Rüşvet*, İnkılap Yayınevi, İstanbul.
- Megep (2008) *Milli Eğitimi Güçlendirme Projesi*, Eskişehir.
- İstanbul Serbest Muhasebeciler ve mali Müşavirler Odası, (2017) <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/yayinlar/kitaplar/130/2%20denetim%20urleri.pdf>
- Uzun, A. K. (2009), *Active Dergisi, İç Denetim Faaliyetleri Makalesi*, Kasım
- Uğur, H. (2010) *Ulusal ve Uluslararası Boyutta Yolsuzlukla Mücadele*, Adalet Yayınevi, Ankara
- Üst Kurullar (2017) <https://www.memurlar.net/haber/7/ust-kurullarla-ilgili-bilgiler.html>
- Özbaran M. H. (2003), *Yolsuzluk ve Bu Alanda Mücadele Eden Uluslararası Örgütler ve Birimler*, Sayıştay Dergisi, Sayı 51
- ÖZÇELİK, E. YAŞAR ve H. ÖNDER. “*Kapitalizm Ahlakı ve Kronizm*”. *Yolsuzluk:Nedenleri, Etkileri, Çözüm Yolları*, Ed: Süleyman Yıldırım, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, s.92
- Sardoğan E. (2015) *Otel işletmelerinde İç Denetimin Önemi ve Bir Uygulama*, Okan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi
- Şenat G. (2017) *Türk Bankacılık Sektöründeki İç Denetim Mevzuatının Amerikan Bankacılık Sistemindeki İç Denetim Mevzuatı ile Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi
- Şengül, S. (1997), *Bir Hurafe Kayıt dışı Ekonomi*, İmaj Yayınları, Ankara
- Tarhan R. ve Gençkaya F, (2006) *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Bir Olgu Olarak Yolsuzluk: Nedenler, Etkiler ve Çözüm Önerileri*, 2. Basım Ankara
- Tarhan, B. (2010) *Yolsuzlukla Mücadele Mevzuatı*, Adalet Yayınevi, Ankara

EKLER

EK-1

Gökhan bey

Sorular

Soru 1. Kaç yıldır denetim faaliyetinde bulunmaktasınız ve statünüz nedir?

7 senelik bağımsız denetçiyim. Yanı sıra 20 yıllık müfettişim banka ve holdingleri denetledim.

Soru 2. Denetim faaliyetleriniz ve periyodları hakkında bilgi verebilir misiniz?

Cevap verilmedi

Soru 3. Bu güne kadar sıklıkla karşılaştığınız yolsuzluk türü nedir?

Bilindiği üzere kamu harcamalarının en büyük gelirli vergi gelirleridir. Dolayısıyla vergi yolsuzluğuna ilişkin pek çok çalışma yaptık. Zamanın mevzuatının ışık tuttuğu ölçüde pek çok denetim faaliyeti gerçekleştirdim. Vergi yolsuzluğu en sık karşılaştığımız yolsuzluklar arasında. Bunun çözümünün denetçilerin sayı ve niteliklerinin artırılarak azaltılabileceğini düşünüyorum. Ancak yalnızca denetimin yolsuzluğu önleyeceğini düşünmüyorum. Mali ve yasal düzenlemeler ile desteklenmeli. Yanı sıra toplumsal ahlak ve iş etiğinin yerleştirilmesi, vergilerin düşürülmesi yararlı olacaktır. Yanı sıra rasyonel eğitimde etiğin öğretilmesi ve vergi bilincinin yerleştirilmesi son derece önemlidir. Dolaylı vergiden ziyade dolaysız vergilere ağırlık verilmelidir.

Soru 4. Yılda kaç vaka ile karşılaşmaktasınız?

Net rakam verememek ile birlikte çok sayıda olduğunu söyleyebilirim.

Soru 5. Bağımsız kuruluşların denetim açısından önemi nedir?

Bağımsız denetim mekanizması herhangi bir siyasal ya da işletme içi etkinin dışındadır. Bu durum sübjektiflik prensibinden uzak biçimde sadece işletmelerin faaliyetlerini tamamen etik ölçütler içerisinde, şeffaflık ilkesiyle denetlemektedir. Buradan yola çıkarak sağlıklı ve güvenilir sonuçlara ulaşılmaktadır. Dolayısıyla önemi oldukça büyüktür. Bağımsız denetçiler mevzuata uygun olarak halkı aydınlatmak için çalışırlar. Bu durum işletmenin geleceği içinde yararlıdır.

Soru 6. Denetiminin performans açısından İşletmeye katkısı nedir?

Bağımsız denetim işletme performansını artırmaktadır. Doğrudan işletme sistemini, kurumsal yönetim sistemini yeniden revize eder. Onları disipline eder, mali kayıt ve belgeleri arşivlenmesinin içeriye sunumunun, üçüncü bağımsız kişilere sunumunun en modern teknolojilerinin uygulandığı biçimde gerçekleştirir. Dolayısıyla işletmenin tüm birimleri ve yönetim kademesini disipline ederek onları amaca yöneltir ve organize eder.

Daha sonra ise bağımsız denetim yoluyla işletmelerin, Daha çok halka açık işletmelerin tamamen doğru ve inandırıcı bilgileri halka sunarak daha çok kaynak toplamalarını sağlamaktadır. Böylelikle büyümede tetikleyici bir rol oynamaktadır. Hem işletmenin fiziki yapısı hem personel ve örgütsel yapısına fayda sağlamaktadır.

Hiçbir zaman bir işletme halktan bağımsız hale gelemez bu bağlamda bağımsız denetimin halkı aydınlatıcı yapısı işletmeye büyük fayda sağlayacaktır.

Soru 7. Denetimin bağımsızlaşmasının yolsuzluk üzerindeki etkisi nedir?

Cevap verilmedi

Soru 8. Tespit edilen yolsuzluklar hakkında ne gibi işlemler uygulanmaktadır?

Bağımsız bir denetçi ya da heyet tespit ettiği yolsuzluklar hakkında öncelikle sağlamasını yapmalıdır. mevzuata aykırı işlemleri sayısal ve sözlü verilere dayandırmalı, daha sonra bu bilgileri soru cevap şeklinde sebeplerine inmeli ve sonuca varmalıdır. Yani kesin bulgu ve bilgilere ulaşmalıdır. Daha sonra idari soruşturma kapsamında kalınacaksa, kişiden meydana getirildiği ziyanın bedeli tahsil edilmelidir. Bu Kamu hukuku açısından önem arz eden bir konu ise idari soruşturma ile sınırlı kalmamalı kanuni soruşturma da yapılmalıdır. Bazı durumlarda idari soruşturmalarda kanuni soruşturmaya dönebilmektedir. Kanuni soruşturma açılırken tüm belge ve bilgiler, kişisel kanaatler hazır bulundurulmalı ve karar hukuka bırakılmalıdır.

Soru 9. Yolsuzluğun Önlenmesinde Denetim faaliyetinin önemi ve yeri nedir?

İşletmenin bağımsız denetime tabi olması başlı başına yolsuzluğun önlenmesinde bir faktördür. Dolayısıyla yolsuzluğa niyeti olan kişiler bu niyetlerini defalarca gözden geçirmekte ve çoğu zaman bu niyetlerinden vazgeçmektedir. Özetle bağımsız denetim yolsuzluğun önlenmesinde başlı başına bir olgudur.

Buna rağmen yolsuzluk vakaları olabilmektedir. İnsanları buna güdüleyen nedenlerin üzerinde durmak son derece önemlidir. Bağımsız denetçiyi bir takım rüşvet yolu ile kazanabilir miyim düşüncesi de hakimdir. Ya da muhasebe kayıtları ile bağımsız denetçiyi kandırmak, tehdit ile sindirmeye çalışmak gibi durumlarda söz konusudur. Bu noktada bağımsız denetim müessesesinin mutlaka polisi koruma altına alınması ve hukuki güvence altına alınması gerekmektedir. Devlet tarafından korunuyor olduğunu hisseden bir denetçinin eli kuvvetlenecek ve yolsuzlukla daha iyi mücadele edebilecektir.

Denetçinin seçiminde bir takım insan kaynakları sisteminden yola çıkarak ahlaki bakımdan bir testten geçirilmelidir. Denetçi sözünde durmalı, engin bilgi sahibi olmalı, mevzuata hâklım olmalı dirençli insanlar olmalıdır. Dolayısıyla bu bir süreç olarak denetim mekanizmasına uygulanmalıdır.

Soru 10. Denetimin etkinliğinin artırılması için neler yapılması gerekmektedir?

Bağımsız denetçi raporlarını incelediğimde pek çok eksiklik görmekteyim. Öncelikli olarak bağımsız denetçi raporlarını yetersiz buluyorum ve içeriğinin geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Uluslararası finansal raporlama ve Türk muhasebe standartlarında yer almayan bazı maddelerin kazandırılması gerekmektedir.

Bunlar: muhasebe denetimi sadece hukuk ve kayıt denetimi ile sınırlı kalmamalı, Etkinliğin artırılmasında bir takım endüstriyel mühendislik uygulamalarının yapılması gerekmekte. İşletme mühendisliği yöntemleri ile oranlar ve tablolar analizleri yöntemleri ile muhasebe denetimleri pekiştirilmeli ve sağlaştırılmalıdır. İş gücü verimliliği, makine verimliliği ve kurumsal verimlilik unsurları denetime dahil edilmelidir. Verimlilik sorunlarına önem verilmediği sürece etkinliğin artırılması düşünülemez.

Soru 11.Yolsuzluğun önlenmesinde kurum içi başka hangi çalışmalar yapılmaktadır? (bilgilendirme konferans vb gibi)

Bu çalışmalar son derece yararlıdır. Ancak yapılan konferans ve bilgilendirme çalışmaları yetersiz kalmaktadır. Bu konferans ve seminerler yalnızca Cv de göz doldurmak için yapılmaktadır. Dolayısıyla bu konferans ve seminerler gerçekten toplumsal ahlak ve etik bilincini yerleştirebilecek düzeyde olmalı ve yarar sağlamalıdır.

Muhakkak suretle işletmeler çok iyi bir bilgi işlem yatırımı yapmaları gerekmektedir. İşletme teknolojiye gerçek anlamda uyum sağlamalıdır. Bu durum yapılacak mali tabloların personelin inisiyatifine bırakmamasına olanak tanımaktadır. Dolayısıyla tabloların tahribatı oldukça zorlaşmaktadır.

EK-2

Anıl bey

Sorular

Soru 1. Kaç yıldır denetim faaliyetinde bulunmaktasınız ve statünüz nedir?

Denetim Şirketi ortağı olarak şirketin bağımsız denetim ve iç kontrol kurma görevlerinde yer almaktayım. 12 yıllık denetim tecrübem bulunmakta.

Soru 2. Denetim faaliyetleriniz ve periyodları hakkında bilgi verebilir misiniz?

Bizim için en önemli konu vergi denetimi en çok bu hizmeti vermekteyiz. İşletmelerin vergisel riskleri hakkında çalışmalar yapıyoruz. Yıl sonu itibari ile bunu raporluyoruz. Yani 1 yılı kapsamakta haziran ayında tamamlanmaktadır.

Soru 3. Bu güne kadar sıklıkla karşılaştığınız yolsuzluk türü nedir?

Bizim yolsuzluk türü olarak karşılaştığımız klasik bir durum söz konusudur o da firmaların kayıt dışı hizmet veren firmaların muhasebe departmanlarının gerçekleştirdiği yolsuzluk türüdür. Kayıt dışılığın getirmiş olduğu düzensiz yapı yolsuzlukları beraberinde doğurmaktadır. Kayıt dışı firmaların İç denetim sisteminin kurulmamış olması çok etkin olmamaları bu yolsuzluklara zemin hazırlamaktadır. Bunlara halk arasında patron şirketi denmektedir en çok bu şirketlerde yolsuzluk meydana gelmektedir çünkü bu şirketlerin kontrol edilebilirliği azdır. Tür olarak belirtmek gerekirse de hesaba para ya da mal aktarma diyebilirim.

Soru 4. Yılda kaç vaka ile karşılaşmaktasınız?

Yılda yolsuzlukla ilgili olarak çok fazla sayıda vakayla karşılaşmamaktayız. En fazla 1 ya da 2 olabilmektedir. Ancak bazı durumlarda bunun yılda 5-6 olduğu da görülmüştür.

Soru 5. Bağımsız kuruluşların denetim açısından önemi nedir?

Ülkemizde bağımsız denetim firmalarına bakıldığında çok doğru kurulmuş bir yapı görmekteyim. Bu bağlamda bağımsız denetim firmalarının çok sıkı çalıştığını söyleyebilirim. Sıkıdan kasıt bağımsız denetim firmaları yolsuzlukların ve hataların çözümünde çok iyi çalışmakta ve çaba göstermektedir. Sektörde öncü bir role sahip olduğunu söyleyebilirim. Ancak karlılık baskısı bağımsız denetçileri de bir nebze etkilemekte. Yanı sıra patron zihniyetli şirketlerin fazlalığı bağımsız denetimcilerin elini zayıflatmakta, yani kurumsallaşmaya gitmek yolsuzluğun önlenmesinde bağımsız denetçilerin önünü açacaktır.

Soru 6. Denetiminin performans açısından İşletmeye katkısı nedir?

Şahsi tecrübelerimden yola çıkarak şunları söyleyebilirim. İyi olan şirketlerin hangisine gidersem hepsinde ortak bir özellik bulunmakta. İyi şirketlerin hepsinin muhasebe departmanları iyi durumda. Bunu şu sebeple söyledim bazı işletmeler işi iyi yapmanın mamulü iyi üretmekle sınırlı olduğunu düşünmekte. İyi şirketler ise şirketlerini ikiye ayırıp hem muhasebe hem de üretim kısmına odaklanmaktadır. Muhasebe ve üretim süreçlerinin entegre olması her zaman daha iyidir. Eğer doğru kurulmamış ve denetlemeye müsait olmayan bir muhasebe yapısı varsa şirketin. Ne kadar iyi denetleme yapılırsa yapılırsın katkı sağlamayacaktır.

Soru 7. Denetimin bağımsızlaşmasının yolsuzluk üzerindeki etkisi nedir?

Genel olarak yolsuzluğun tespit edilebilmesi için yapılacak yegane şey denetimdir. Bağımsız denetim bağlamında ele alındığında ise bağımsız denetimi yalnızca

finansal tablolar üzerinden yapılan bir denetim türü olarak düşünmemek gerekir bütün şirketin A dan Z ye prosedür süreçlerini tek tek incelemekte, iç kontrol mekanizması, hile riskleri tespit edilir, tüm risklerin mali tabloya nasıl aktarıldığı anlaşılır. Dolayısıyla bağımsız denetim çok yönlüdür. Yolsuzluk türlerinin üzerine gidebilmek için tüm detayları inceler ve ön çalışmanın kendisi olmuş olur. Özetle bağımsız denetim başlı başına yolsuzluk denetimi değildir ancak potansiyel yolsuzluğu ortaya çıkaran tüm riskleri ortaya koyabilir.

Soru 8. Tespit edilen yolsuzluklar hakkında ne gibi işlemler uygulanmaktadır?

Bağımsız denetçiler prosedür olarak herhangi bir yolsuzluk tespit edildiğinde bunu bildirmekle yükümlüdür. Ancak şirketin bir yolsuzluk yaptığı kanaatine varılırsa yönetim kurulunun haberi olup olmadığına bakılır, eğer haberleri varsa biz görüş bildirmeme yoluna gideriz. Eğer görüş bildirilmiyorsa zaten genel kurul istifa etmek zorunda kalmaktadır. Yönetim kurulunun haberleri yoksa eğer orada bir iyi niyet durumu söz konusu olmaktadır o zaman biz ya da dışardan başka bir denetçi yolsuzluk üzerine başka bir rapor çıkarmaktadır. Bu tespit raporu üzerine adli makamlara bildirim yapılmaktadır.

Soru 9. Yolsuzluğun Önlenmesinde Denetim faaliyetinin önemi ve yeri nedir?

Bağımsız denetim belki şirketin yönetim kurulunun bile haberi olmadan farkında olmadığı kontrol süreçlerindeki aksaklıklar ve eksiklikleri tespit etmeye olanak sağlamaktadır. Örneğin şirketin kullandığı bir entegre programa dışarıdan müdahale edildiği bile denetimde tespit edilebilmektedir. Bağımsız denetimin yapısı başlı başına yolsuzluğu önleyici bir faktördür ve önemi tartışılmaz.

Soru 10. Denetimin etkinliğinin artırılması için neler yapılması gerekmektedir?

Denetimin etkinliğinin artırılması aslında BDS standartlarında açıkça belirtilmektedir. Kurumsal ilkelerde de bunlar bulunmakta. Şirketlerin buldukları konum ve büyüklük ölçeklerine göre kaldırabilecekleri bir prosedür süreçleri söz konusudur. Örneğin insan kaynaklarının denetiminin yapılabilmesi, IT denetiminin yapılabilmesi gibi çalışmalar yapılabilir. Denetimin etkinliğinin artırılması için şirketin her aşamasında doğru ve efektif olabilecek gerçekçi departmanlara sahip olması gerekmektedir. Karar alma süreçleri kişilerin inisiyatifine bırakılmamalıdır. İç denetimin daha etkin kullanılması gerekmektedir. İç denetim modeli baştan başlatılmalı şirketin büyümesinin bekletilmemesi gerekmektedir. Yanı sıra kanunlar ile desteklenmeli uygulanabilmelidir.

Soru 11. Yolsuzluğun önlenmesinde kurum içi başka hangi çalışmalar yapılmaktadır? (bilgilendirme konferans vb gibi)

Yolsuzluğun meydana gelmesi yalnızca kanunsal boşluklardan dolayı olmamaktadır. Şirket içi prosedürlerin doğru uygulanmaması da yolsuzluğa zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla kurum kültürü oluşturmak ve bu bilinci çalışanlara anlatmak önemlidir. Bir farkındalık yaratılmalıdır. Prosedürün tüm birimlerce düzgün uygulanması şarttır.

EK-3

İlkay bey

Sorular

Soru 1. Kaç yıldır denetim faaliyetinde bulunmaktasınız ve statünüz nedir?

Marmara İktisat Bölümü mezunuyum 2002 yılından beri denetim müdürü olarak görevimi yürütmekteyim.

Soru 2. Denetim faaliyetleriniz ve periyodları hakkında bilgi verebilir misiniz?

Genelde denetim şirketleri olarak bir çok konuda denetim faaliyeti yürütülmektedir. Vergi denetimleri, bağımsız denetimler ve özel denetimler yapmaktayız. Ben de bir fiil görev almaktayım.

Soru 3. Bu güne kadar sıklıkla karşılaştığınız yolsuzluk türü nedir?

Sıklıkla karşılaştığımız yolsuzluk türü muhasebe çalışanlarının ya da diğer personellerin gerçekleştirdikleri yolsuzluklardır. Bunlar tek başına olabildiği gibi organize de gerçekleşebilmekte. Yolsuzluk genellikle tam kurumsallaşmamış şirketlerde daha çok gözlemlenmektedir. İşlerin tek bir elden yürütülmesi durumunda, mesela fatura kesen kişi ile tahsilat yapan kişi aynıysa bu yolsuzluğa zemin hazırlamakta. Yanı sıra hiç iç kontrolü olmayan şirketlerde özel harcamaların şirket harcaması olarak yansıtıldığı görülmektedir.

Soru 4. Yılda kaç vaka ile karşılaşmaktasınız?

Biz genellikle yılda 1 ya da 2 defa hile denetimi işi alıyoruz.

Soru 5. Bağımsız kuruluşların denetim açısından önemi nedir?

Bağımsız denetim kuruluşları olmadan herhangi bir denetimden söz etmek pek mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla olmazsa olmazdır. Şirketlerin düzenlemiş oldukları tabloları 3. Kuruluşlara sunmadan önce güvence veren kuruluş bağımsız denetim kuruluşlarıdır.

Soru 6. Denetiminin performans açısından İşletmeye katkısı nedir?

Pek çok şirkette kurumsallaşmaya doğru ilerleme olmaktadır. Türkiye’de denetim şirketleri bu açıdan öncüdür. Şirketlerin kurumsallaşmasında önemi büyüktür. Şirketlere kaliteli insan kaynağı sağlaması açısından da faydalıdır. Yanı sıra iç personelin kalitesini ve etkinliğini artırmaktadır.

Soru 7. Denetimin bağımsızlaşmasının yolsuzluk üzerindeki etkisi nedir?

Denetim zaten bağımsız olmak zorundadır. Denetimin ilkelerinden biri bağımsızlıktır. Bağımsız olmayan bir denetçi zaten düzgün iş yapmıyor demektir. Önemli olan bu bağımsızlığın zedelenmemesidir. Bağımsız denetim hem yolsuzlukları önler hem de yapılan yolsuzlukların tespitini sağlar. Yani iki yönden de yolsuzluğun çözümüne katkı sağlamaktadır.

Soru 8. Tespit edilen yolsuzluklar hakkında ne gibi işlemler uygulanmaktadır?

Türkiye geneline bakıldığında gayri resmi çok olan şirketlerde pek bir şey yapılmadığı görülmektedir. Ancak kurumsallaşmış şirketlerde yolsuzluklar için davalar açılmaktadır.

Soru 9. Yolsuzluğun Önlenmesinde Denetim faaliyetinin önemi ve yeri nedir?

Soru 10. Denetimin etkinliğinin artırılması için neler yapılması gerekmektedir?

Denetimin etkinliğinin artırılması için bağımsız denetim standartlarına tam uyulması gerekmektedir. Denetçinin sınırlandırılmaması gerekmektedir. Denetçi ulaşabileceği kişilere ulaşabilmeli 3. Kişilere ulaşabilmeli, yöneticilerin ve st düzeyin denetçiyle iletişimde olması ve bilgi akışının sağlanması gerekmektedir.

Soru 11. Yolsuzluğun nlenmesinde kurum içi başka hangi çalışmalar yapılmaktadır? (bilgilendirme konferans vb gibi)

Denetçi arkadaşlar yapılan seminer ve konferanslarla bilgi sahibi edilmektedir

EK-4

Ekrem bey

Sorular

Soru 1. Kaç yıldır denetim faaliyetinde bulunmaktasınız ve statünüz nedir?

Bağımsız Denetim şirketin de denetim müdürüyüm. 3 senedir bağımsız denetçiyim öncesinde vergi denetiminde çalıştım.

Soru 2. Denetim faaliyetleriniz ve periyodları hakkında bilgi verebilir misiniz?

Müşteri bize bağımsız denetim yaptırmak için teklifte bulunur. Kabul için araştırma ve incelemeler yapılır, müşteri kabul anketi yapılır. Karar aşamasından sonra fiyat teklifi verilir. Onaylandıktan sonra imzalanan sözleşmeler neticesinde denetim başlamış olur.

Soru 3. Bu güne kadar sıklıkla karşılaştığımız yolsuzluk türü nedir?

Öncelikli olarak firmalar da karşılaştığımız şey kasaların gerçeği yansıtmaması. Stoklarını fazladan göstererek maliyetleri şişirmek, bordro ve amortisman tablolarında hatalar bulunur. Genel olarak böyle sorunlar çıkmaktadır.

Soru 4. Yılda kaç vaka ile karşılaşmaktasınız?

Yılda 10 denetlemeye girmektediriz ve genelde vakalar önce söylediğim şekildedir.

Soru 5. Bağımsız kuruluşların denetim açısından önemi nedir?

Bağımsız denetim vergi denetiminden daha farklıdır. Firma dışardan denetlendiği için vakalara daha değişik yönlerle bakılabilmekte. Daha değişik yollar seyretdiyoruz bu sayede vergi usulde bakılmayan yerlere de bakabiliyoruz üretimden aşamasından itibaren ürünün çıkışına kadar her şeye bakabiliyoruz. Çalışanlar hakkında bilgi alabiliyoruz. Özellikle kredi ihtiyacı olan işletmelerin yaptırımları zorunlu. Bankalar artık kredi verirken direkt olarak finansal tablolara bakmakta. Dolayısıyla bağımsız denetimi gerçekleştirilmiş bir firma her zaman geleceğe yönelik hamleler yapabilir.

Soru 6. Denetiminin performans açısından İşletmeye katkısı nedir?

İşletme uluslararası standarda göre gerçek yüzünü görebilir. Örneğin kıdem tazminatları. Firmanın finansal tablolardaki farklılıkları görülür. Personelle ilgili çalışmalar yapılır. Yanı sıra Müşteriler finansal tablolarını gördükleri işletmelerin hisselerini gönül rahatlığıyla alırlar. Ayrıca bağımsız denetimin işletme içi güven sağlamaktadır. Ortaklar arasında işletmenin durumunun net olarak görülmesini sağlar.

Soru 7. Denetimin bağımsızlaşmasının yolsuzluk üzerindeki etkisi nedir?

Denetim hiçbir etki altında kalmamaktadır bu durum denetçiyi serbestleştirir ve işini daha iyi yapmasını sağlar. Herhangi bir çıkar grubunun etkisi altında olmayan denetçilerin performansları daha yüksek olur.

Soru 8. Tespit edilen yolsuzluklar hakkında ne gibi işlemler uygulanmaktadır?

Tespit edilen hata ve yanlışlar kasti olsun ya da olmasın raporlanmaktadır. Örneğin Stoklar gerçeği yansıtmıyorsa raporda belirtilmekte ve şart koyulmaktadır.

Soru 9. Yolsuzluğun Önlenmesinde Denetim faaliyetinin önemi ve yeri nedir?

Bağımsız denetimin önemini kavrayan firmalarda yolsuzluklar en aza kendiliğinden inmektedir. Dolayısıyla bağımsız denetime tabi olan firmalar önlemler almaktadır. Örneğin stok sayımı yapmayan bir firma stok sayım prosedürlerini uygular yapılacak işlemler neyse onları tamamlar.

Soru 10. Denetimin etkinliğinin artırılması için neler yapılması gerekmektedir?

Firmalara bağımsız denetimin önemini anlatmak gerekmektedir. Bağımsız denetimin ciddiyetini anlayan bir firma ve personelin yolsuzluktan kaçınacağı düşünülmektedir. İç kontrol denetiminin de denetlenmesi gerekmektedir. Personelin işe alınımında bile prosedüre bakılabilir.

Soru 11. Yolsuzluğun önlenmesinde kurum içi başka hangi çalışmalar yapılmaktadır? (bilgilendirme konferans vb gibi)

Bağımsız denetim süreçleri konusunda çeşitli eğitimler verilebilir.

EK-5
Emin bey

Sorular

Soru 1. Kaç yıldır denetim faaliyetinde bulunmaktasınız ve statünüz nedir?

Bağımsız Denetim ve Yeminli Mali Müşavirlik şirketinde denetim müdürü olarak görev yapmaktayım. 2006 yılında denetim sektörüne girdim 12 yıldan beri denetim faaliyeti yürütmekteyim.

Soru 2. Denetim faaliyetleriniz ve periyodları hakkında bilgi verebilir misiniz?

Portföyümüzde yer alan işletmelerle yıllık denetimler yapmaktayız. Bu denetimler yılda 2 defa uygulanmakta ve daha sonra şirketlerin tasdik raporları yeminli mali müşavirler tarafından tasdikleniyor. Bazı şirketlere yılda 3 ya da 4 kere denetim uygulanmakta. Ben özellikle vergi denetimi alanında yer alıyorum.

Soru 3. Bu güne kadar sıklıkla karşılaştığınız yolsuzluk türü nedir?

Denetim çeşitli sınıflar ve türlere ayrılmaktadır. Biz bağımsız denetim alanında yer aldık ve bu periyodlarda şirketlerin istekleri olmakta yolsuzluk denetimi ya da faaliyet denetimi yapın şeklinde denetim gerçekleştirilmekte. Bu güne kadar en çok karşılaştığım yolsuzluk türü bulunmamakta.

Soru 4. Yılda kaç vaka ile karşılaşmaktasınız?

Ortalama olarak şirketin kalitesine çalışanların niteliğine, muhasebe personelinin yeterliliğine göre o şirketin vaka sayısında artılar ve eksiler olabiliyor. Her tespiti bir vaka olarak bakarsak 2 yada 3 vaka ya da fazlası olabiliyor.

Soru 5. Bağımsız kuruluşların denetim açısından önemi nedir?

Öncelikle bağımsız olmaları. Bağımsız denetim şirketin karşılaşılabileceği vergisel riskler sorunlar, herhangi bir vergi incelemesi sonucu şirketin karşılaşılabileceği ağır cezaları önlemeye yönelik önemli faktördür. Öte yandan düzenlenen mali tabloların ilgi gruplarına hissedarlara bankalara düzenli olarak sunulması ve herkese objektif olarak gösterilmesi açısından önemlidir. Bu tüm gruplar için faydalı bir çalışmadır. Hem devlet hem pay grupları ve piyasa tarafından olumludur.

Soru 6. Denetiminin performans açısından İşletmeye katkısı nedir?

Öncelikle işletme mekanik bir örgüt olarak düşünüldüğünde tüm düzenin etkin şekilde işlemesi için belirli hataların düzeltilmesi esastır. Bağımsız denetim bu hataları tespit eder ve düzeltilmesine olanak sağlar. Bu şirketin kendisini bir boy aynasında görmesi gibi bir durumdur. Cezalara karşı katkı sağlar. Bağımsız denetim şirketi ve şirketle doğrudan ilgili olan herkesi karşılaşılabileceği risklere karşı korumaktadır.

Soru 7. Denetimin bağımsızlaşmasının yolsuzluk üzerindeki etkisi nedir?

Denetim hiçbir etki altında kalmamaktadır bu durum denetçiyi serbestleştirir ve işini daha iyi yapmasını sağlar. Herhangi bir çıkar grubunun etkisi altında olmayan denetçilerin performansları daha yüksek olur.

Soru 8. Tespit edilen yolsuzluklar hakkında ne gibi işlemler uygulanmaktadır?

Eğer bu yolsuzluk devlete karşı bir yolsuzluksa vergi kabahatleri ve vergi suçları gibi ikili ayırım bulunmakta. Burada vergi kabahatlerinin usulsüzlük ve genel usulsüzlük

gibi cezai yaptırımları sınıflandırılabilir. Şirkette bir hile denetimi varsa, şirketin çalışanları tarafından içi boşaltılmaktaysa tespit edilip belgelenip kanıtlanması gerekmektedir. Bu doğrultuda işten çıkarılma, zararın temini için dava açılması gibi işlemler yapılmaktadır.

Soru 9. Yolsuzluğun Önlenmesinde Denetim faaliyetinin önemi ve yeri nedir?

Son derece önemlidir. Ortada bir şüphe varsa bu şüphenin giderilmesi için denetimin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Her sektörün kendine göre bir denetim mekanizması var ve denetim olmadan yolsuzluk kavramıyla baş etmek pek mümkün görünmemektedir.

Soru 10. Denetimin etkinliğinin artırılması için neler yapılması gerekmektedir?

Denetimin etkinliğinin artırılması öncelikle çıkar çatışmalarının önlenmesi ile mümkün olabilmektedir. Çıkar çatışması olduğu sürece denetim faaliyetide yetersiz kalacaktır.

Soru 11. Yolsuzluğun önlenmesinde kurum içi başka hangi çalışmalar yapılmaktadır? (bilgilendirme konferans vb gibi)

Düzenli olarak eğitimler verilebilir hem firma içerisinde hem de denetim yapılan işletmelere yapılmakta bu. Eğitimler üstün körü geçilmemelidir. Hepimiz fikir ve görüşlerimizi sunuyoruz meslek odalarına gidiyoruz ya da üniversitelerin seminerlerine gidiyoruz. Örnek vaka incelemeleri yapıp anlatımlarla iyice bilgi sahibi ediyoruz.

EK-6
Ömer bey

Sorular

Soru 1. Kaç yıldır denetim faaliyetinde bulunmaktasınız ve statünüz nedir?

Yaklaşık 5 yıldır Mali Müşavirim son 1 yıldır da belgeli olarak bağımsız denetçilik yapmaktayım.

Soru 2. Denetim faaliyetleriniz ve periyodları hakkında bilgi verebilir misiniz?

Genelde denetim şirketleri olarak bir çok konuda denetim faaliyeti yürütülmektedir. Vergi denetimleri, bağımsız denetimler ve özel denetimler yapmaktayız. Ben de bir fiil görev almaktayım.

Soru 3. Bu güne kadar sıklıkla karşılaştığınız yolsuzluk türü nedir?

En çok yanıltıcı belge, belge tahribatı gibi sorunlara rastlamaktayız. Genellikle şirket içi, ortakların birbirine karşı mal ve gelir kaçırma, çalışanların para kaçırmaları gibi eylemler tespit edilmektedir. Şirketin kasasından ya da depolarından bazı mal ya da paraları kendi hesaplarına geçirdiklerini görmekteyiz.

Soru 4. Yılda kaç vaka ile karşılaşmaktasınız?

Biz genellikle yılda 1 ya da 2 defa hile denetimi işi alıyoruz.

Soru 5. Bağımsız kuruluşların denetim açısından önemi nedir?

Dışardan bir gözün tarafsız olarak denetleme işlemini yerine getirmesi kuruluşlar açısından son derece önemlidir. Bu önem yalnızca kuruluşların devamlılığını ve zarar etmelerini engellemez tüm paydaşlara katkı sağlar. Ayrıca bağımsız denetim caydırıcı bir unsurdur yani yolsuzlukların önünde bir set gibidir. Bağımsız denetime tabi olacak işletmeler ve çalışanlar genellikle yolsuzluk yapmaktan çekinirler çünkü tespit edilebilir şeylerdir.

Soru 6. Denetiminin performans açısından İşletmeye katkısı nedir?

Denetim tüm süreçlerinde işletmeye her yönüyle katkı sağlar, üretim aşamasından satış aşamasına finansından yönetimine kadar baştan sona katkı sağlar. Bu katkılar nelerdir. Öncelikle işletmeyi zarara uğratan unsurlardan temizler. Personelin gelişimine olumlu etki ederek onları şirketi zarara uğratacak eylemlerden kaçındırır. Dolayısıyla şirket tüm enerjisini etkinliğine verir. Sağlıklı işleyen bir sisteme sahip olarak varlığını devam ettirmeyi sürdürür.

Soru 7. Denetimin bağımsızlaşmasının yolsuzluk üzerindeki etkisi nedir?

Oldukça önemlidir. Denetimin şirket ortakları ve çalışanları açısından bir baskı unsuru olduğu unutulmaması gerekmektedir. Denetim ne kadar bağımsızlaşırsa, ne denli iyi bir ekip ile yapılırsa o denli etkili olacaktır.

Soru 8. Tespit edilen yolsuzluklar hakkında ne gibi işlemler uygulanmaktadır?

Türkiye geneline bakıldığında gayri resmi çok olan şirketlerde pek bir şey yapılamadığı görülmektedir. Ancak kurumsallaşmış şirketlerde yolsuzluklar için davalar açılmaktadır.

Soru 9. Yolsuzluğun Önlenmesinde Denetim faaliyetinin önemi ve yeri nedir?

Yolsuzluğu önlemenin pek çok yolu bulunmaktadır. Bunlar bilinçlendirme faaliyetlerinden büyük mali politikalara kadar değişiklik göstermektedir. Ancak İyi

bir denetim faaliyeti tüm bu yapılacakların sağlanması niteliğinde olmalıdır. Denetim faaliyeti yolsuzlukların önlenmesinde hem caydırıcı bir faktördür hem de tespit görevi bulunmaktadır. Denetim faaliyeti yürütülmeden yapılacak tüm çalışmalar boşa gidecektir.

Soru 10. Denetimin etkinliğinin artırılması için neler yapılması gerekmektedir?

Denetimin belirli periyotlarda yapılması önemlidir. Bu görüşüme göre en az senede 3 defa olmalıdır. Ve tabii sağlıklı yapılmalıdır tüm yönleri ile uygulanmalıdır. Bunun dışında iyi bir ekip kurularak yapılmalıdır.

Soru 11. Yolsuzluğun önlenmesinde kurum içi başka hangi çalışmalar yapılmaktadır? (bilgilendirme konferans vb gibi)

İşletmeler iç kontrollerini daha etkin hale getirmelidir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı : Kendal Özkalkan
Doğum Tarihi ve Yeri : 02.08.1985 - Küçükçekmece
E-posta : kendalozkalkan@gmail.com

Öğrenim Durumu :

- **Lisans** : 2011, Anadolu Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat Bölümü